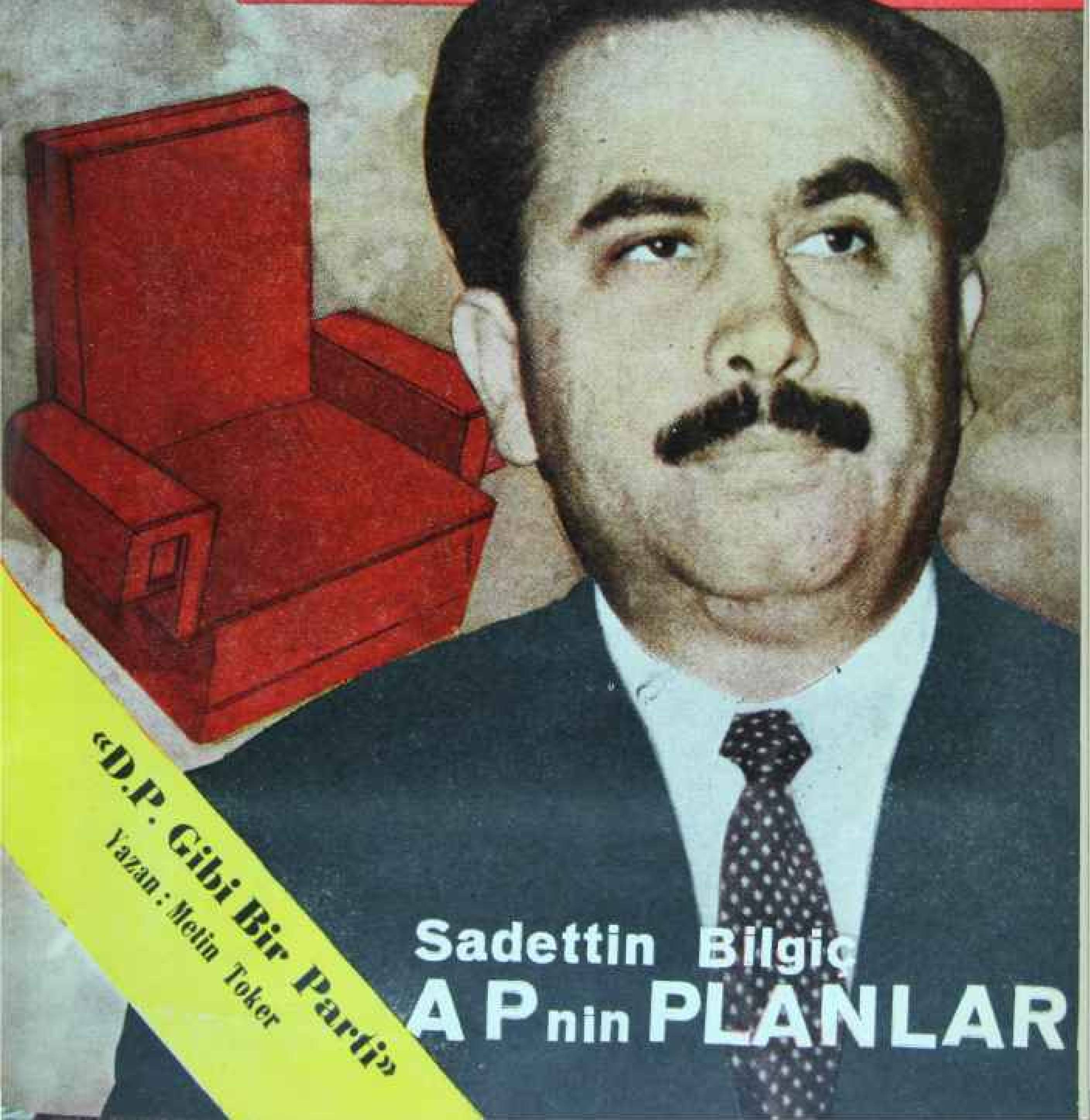
FIATI 1 LİRA

28 Mart 1964

AKİS

HAFT... MECMUASI

VB
BANKACILIK
HİZMETİNDE
10 yıl
BİR ÇEKİLİŞDE
500,000
ve
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
SON PARA YATIRMA:
13 Nisan
ÇEKİLİŞ: 8 Temmuz
türkiye
Vakıflar
Bankası
TEM

Sayı : 510 Cilt: XXIX Yıl: 10

Sahibi
Mübin Toker

Tazı işleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Metin Toker Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı, Tarık Kasınç (İstanbul). Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin. Binin Antet. Hüseyin Korkmazgil — İş Âlemi : Fasih İnal — Tiyatro: Lütfi A y , Naciye Fevzi.

Sesim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Sungar Taylaner

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 1 1 7 0 1 5

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 1 0 6 1 9 6

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 1 0 . 0 0 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 sendik (52 nüsha) 4 0 . 0 0 lira

İlan şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1 5 0 0 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı tarih
27.3.1964

Fiyatı 1 **lira**

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda-

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bütün gözler, A.P. tün başladığı "İktidar Avı" dolayısıyla bu hafta gen? iç politikaya ve dolayısıyla başkent Ankaraya çevrildi. AKİS'in de projektörü bu sayıda aynı noktayı aydınlatmaktadır. Kapak Resmimiz, A.P. li bu "İktidar Avı"na sürükleyen takımın başındaki Saadettin Bilgiçe aittir. Yazıda. Bilgiçin şahsiyeti, hüviyeti ve mezhebi ile meşrebi de belirtilmektedir. Bu mezhep ve meşrep, yazıda mevcut başka bazı bilgilerle birleştiğinde son hareketin nedenini ve niçinini gözler önüne sermektedir.

AKİS'in Ankaradaki ve İstanbukla ki iki ekibi bu hafta konu üzerinde titizlikle çalıştı. Çalışmalar başkentte bilhassa A.P. nin içinde, İstanbulda ise dışında oldu. Başkentte ayrıca, A.P. nin başladığı taarruz karşısında müttefikleri C.K.M.P. ve M.P. ile onların "yan kuvvet"lerinin, yani Türkeşci ırkçıların davranışları, hareketteki rolleri, payı incelendi. Nihayet, müşterek hücumun hedefini teşkil eden İsmet İnönü ile C.H.P. nin aldıktan vaziyet de YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızın geniş parçasını teşkil eden "Demokrasi" başlıklı yazıda en doğru ve açık şekilde ortaya konulmaktadır.

AKİS'in Ankaradaki ve İstanbuldaki iki ekibi bu hafta konu üzerinde tiçekecek üç yazıya sayfalarında yer vermektedir. Bunlardan biri, haftanın başında aldığımız bir mektuptur. "Bu mektubu okuyunuz!" başlığıyla yayınladığımız satırlar, bazı gazetelerde çıkan yazılarla birleştiğinde memlekette tekrar esmeye başlayan bir havayı göstermektedir. Metin Toker başyazısında, "D.P gibi bir parti'nin bu memlekette yeniden iktidara gelişi için bir şansın bulunup bulunmadığını gerçekçe ve cesur bir gözle incelemekledir. Bu başyazı, AKİS'in geçen iktidar devrinde o devrin sorumlu söz sahiplerini uyarmak için kaleme alınmış başyazılarının bir eşini teşkil etmektedir.

Üçüncü yazı, bizzat İsmet İnönünün imzasını taşımaktadır. 1920'lere ait yazı serimiz bu hafta çok canlı bir safhasına gelmiştir. Bu sayıda yunanlıların İzmire çıkışlarının hikâyesi bulunmaktadır. İsmet Paşa o hadisenin bizim Kurtuluş Savaşımız üzerindeki tesirini yetkili kalemiyle açıklamaktadır.

Her hafta daha dolu bir AKİS! Gayretlerimizin hedefi budur.

Saygılarımızla

AKİS

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Tiyatro _____ Geride bıraktığımız haftanın başındaki pazartesi günü İstanbuldaki resmî ve özel tiyatroların kapılarıyla vitrinlerimle irili ufaklı dövizlerde "Bu ülkeyi gericiler yönetiyor", "Hangi devirdeyiz?", "Burası Faşist İspanya değil". "İstanbulun kötü insanı Sezuan'ın iyi İnsanını susturdu" sözlerini okuyanlar pek şaşırmadılar.

Olay, bir önceki gece, pazar gecesi Şehir Tiyatrosu Tepebaşı bölümünde oynanan bir oyun sırasında patlak veren karışıklıklarla ilgiliydi. Berthold Brecht'in "Sezuan'ın iyi insanı" adlı oyununun temsili sırasında sayıları hayli kabarık bir gençler topluluğu, oyunu, birinci perde kapanır kapanmaz önce fuayede, sonra da fırlayıp çıktıkları sahnede protesto etmişler, oynayanların da, oynatanların da komünist olduklarını bağıra çağıra ilân etmişlerdi. Topluluk bununla da yetinmemişti, «Sezuan'ın iyi İnsanı» nın afişlerini buldukları yerde yırtmışlar, oyuna alt resimlerin asılı olduğu vitrini indirerek afişlerle birlikte ateşe vermişlerdi. Ertesi günü Milliyet, Cumhuriyet ve Dünya olaya birinci sayfalarının baş köşelerinde yer verdiler; Tercüman, Yeni Sabah ve fikirle uzak yakın herhangi bir ilgisi olmayan Hürriyet kenar köşede göstermeyi daha «hesabi» buldular.

Gökhan Beğin kendince muteber gazetesi Yeni İstanbul ise, hareketin kişilerini «hassas», hareketi de «hassasiyet" le mühürleyiverdii.

Her şey ılık, yazdan kalma bir güneşli havayı sürdüren pazar gününün öğleden sonrasında başladı. Şehir Tiyatrosunun emektar Tepebaşı bölümünün gişedeki bilet memuru küçük penceresini açmak için içeriye, girerken kapı önünde birikmiş kalabalığı görünce hayli ga-

Oyuncu — Rejisör Beklan Algan gençlerle

"Sezua'ın iyi İnsanları"

ripsedi. Oynanan oyun —"Sezuan'ın iyi İnsanı"— doğrusunu söylemek gerekirse seyircinin ilgisini, çekmiş bir "iş piyesi" değildi. Salon, oyun geceleri pek pek yarıya kadar ancak doluyordu.

Gişe açıldı ve bekleşen kalabalık kuyruk yapıp bilet almaya başladı. Alan gidiyor ve kapı önünde biletleri peynir ekmek gibi önüne çıkana dağıtıyordu. Bu, gişe memurunun da gözünden kaçmadı. Parayla bilet alıp bedavasına dağıtanların elbet bir bildikleri vardı ki böyle yapıyorlardı. Nitekim o günün gecesinde bol keseden bilet dağıtanlarla bedavaya konanların bildikleri ortaya çıktı.

Alman şair ve tiyatro yazan Bertold Brecht'in yazıp, genç rejisör Beklan Alganın sahneye koyduğu «Sezuan'ın iyi İnsanı» nın temsili başladığında salonda çıt çıkmıyordu. Fakat oyunun onuncu dakikasında sahneye üç çin tanrısı iyi insanı aramak için çıktıklarında sağda solda kıpırdanmalar, daha,sonra da mırıltılar ve yüksek sesle konuşmalar başladı. Konuya göre, yeryüzüne inen üç tanrı, bütün aramalarına rağmen iyi insanı bir türlü bulamıyorlardı. Yollarını Sezuan şehrine düşürüyorlar, geceyi geçirmek için bir dam altı arıyorlar, kimse kendilerine yüz vermiyordu. Tanrılar bayağı zor duruma düşüyolar, sonunda hileci saka yol göstericilik ediyor ve onları Shen Te'e götürüyordu.

Birinci perde kapandığında fuayeye çıkanlar, yüksek sesle konuşup oyunu tartışanların işi daha da ileri götürdüklerini ve bir takım saklı niyetlerin suyun yüzüne fırlamaya hazırlandığını gördüler. Tartışma üç tanrının olmayacağı, tanrıların yeryüzüne inmeyecekleri üzerineydi. Tek tanrıyı üçe çıkarmak, sonra da onları yeryüzünde iyi insan avına koşturmak akıllı yazarın, işi değildi. Burada bir komünist kokusu ve parmağı vardı. Zaten Şehir Tiyatrolarının başına getirilen de Moskova eğitimli bir tiyatro kişisiydi. Milleti zehirlemek için ne yapıyor ediyor, kendisine benziyen yazarları ve aynalarını, buluyor, elindeki güce dayanarak bunların millet kesesinden ödenen vergilerle kurulu tiyatrolarda oynattırıyordu.

" Tam o sırada' telefon edilerek çağırtılmış üç emniyet memuru fuayede göründüler. Topluluk, eski ve çok denenmiş bir taktiğe başvurdu ve başardı da. Polisler aslında şikayet üzerine oyuna, oynatana ve oynayanlara saldıran elebaşıyı almaya gelmişlerdi. Ama fırsatını bulamadılar. Topluluk hemen polislerin üzerine yürüdü ve asya ya ya. şa şa şa. türk polisi çok yaşa !» diye bağırarak gelenleri omuzlara aldılar. Bir grup polislere karşı bu oyalama taktiğini kullanırken bir başka grup da salondan içeri dalmış ve sahneye çıkardıkları arkadaşlarından birine yeni bir salvo ateşe başlatmışlardı.

Tiyatronun içi bir ana baba gününe dönmüştü Sahne ye çıkanlar durmadan konuşuyorlar, ellerinde tuttukları «Sezuan'ın İyi İnsanı» nın kitap haline getirilmişini seyircilere göstererek «Bu yazar Moskovanın uşağıdır, Stalin armağanı kazanmıştır, bu oyun nasıl olur da Türkiyede sahneye konur ve oynatılır?» diye soruyorlardı.

Polis, tam olarak duruma vaziyet ettiğinde iş işten çoktan geçmiş ve tiyatro oyunun ikinci perdesini oynayamamış, taşkın topluluk tiyatro dışında afişleri yırtmış, vitrinleri indirmiş ve «Sezuan'ın İyi İnsanı» ile ilgili ne bulmuşsa ateşe vermişti.

«Sezuan'ın İyi İnsanı» nın başına gelen bu, birinci olay değildir. Türkçeye Adalet Cimcoz eliyle çevrilen oyun, önce iki tap halinde basılmış ve çıktığı günlerde de komünizm propagandası yapıyor iddiası ile ihbar edilmiştir. Profesör Naci Şensoyun bilirkişiliğinde hazırlanan rapora göre böyle bir iddiaya oyunda rastlanmamış ve kitabın yayılıp satılması serbest bırakılmıştır.

Şimdi ise,. tiyatro ilgilileri oyunun yeniden inceleneceğini, propaganda var mı yok mu iyiden iyiye aranıp taranacağını söylüyorlardı. Bu yersiz davranış yürürlükteki Anayasaya aykırılığı bir yana türk tiyatrosunda ilk olarak başa geliyordu. Tiyatro, sinema değildi ve bir çeşit seçiciler kurulu durumundaki Edebî Heyet, eseri sansür etme yerine tiyatro değeri açısından inceliyorlardı. Gelenek buydu.

«Sezuan'ın İyi İnsanı» ile durum yeniden değişmiştir.

Salı günü profesör Sulhi Dönmezer, Cemal Tukin ve doçent Ayhan önderden kurulu üçlü bir bilirkişi Şehir Tiyatrosuna geldiler, Kendilerine oynanan oyunu seyrettiler ve kararlarını verdiler: «Sezuan'ın İyi İnsanı» bütünüyle komünizm propagandası yapmamakta ve türk ceza kanununun 142. maddesi şümuluna girmemektedir. Ni tekim karar bu olduğu için Sıkı Yönetim eserin tekrar oynanmasına izin verdli. "Sezuan'ın İyi İnsanları" zaferi kazandılar!

Lokomotif - Bugünlerde vatandaşlarından en fazla mek tup alan hayır sahibi zenginimiz Vehbi Koçtur. Vehbi Koçun bir yuva sahibi olmak isteyen kimselere yardım elini cömertçe uzattığının bir vesileyle açıklanmış olması Koç Müessesesini vatandaşların nezdinde Emlâk ve Kredi Bankası yanında ikinci bir kredi müessesesi haline getirmiştir.

Hâdise, gazetelerin "Çöp Meselesi", "Trafik Meselesi", "Genelevlerin Nakli Meselesi" gibi bitmeyen meseleleri arasına girmiş bulunan Lokomotif Meselesiyle ilgili olarak Mecliste yapılan görüşmelerin bir sonucudur. Değişik parti ve gruplardan milletvekili ye Senatörler tarafından yerilmiş olup lokomotif ihalesini şıpın işi General Electric'in üzerinde bıraktırmaya çalışmakla suçlanan Ulaştırma Bakanı Ferit Alpiskender hakkında Meclis Soruşturması isteyen önerge iki günlük müzakerelerden sonra reddedilmiştir. Ancak müzakerelerin mey dana çıkardığı gerçek Meclisteki bir takım Koçofillerin General Electric temsilciğine minnettar olduklarıdır. Bir apartman katını satın alabilmek için Koçun kefaletini sağlamış bulunan A.P. nin Bursa Senatörü meşhur İhsan Sabri Çağlayangille ilgili açıklamalar bu bakımdan sansasyonel tesir yapmıştır.

Şimdilik bilinmeyen, Koçtan aynı şekilde "bir küçük yardım" isteyen vatandaşlarımızın içinde milletvekili ve senatör, yahut bu çeşit bir kudret sahibi olmayanların "kat kefaleti" ni sağlayıp sağlayamadıklarıdır.

Lokomotif Meselesine gelince, o devam etmektedir ve bunca maceradan sonra iki şirketin lokomotifleri arasında basının, umumi efkârın ve herkesin gözü önünde inandırıcı bir mukayese yapılmadan daha çok devam edecektir.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 10 28 Mart 1964 Sayı: 510 Cilt: XXIX

YURTTA OLUP BİTENLER

Mecliste A.P. ve **C.H.P.** milletvekilleri
Yeşillerle maviler

Millet

Meydan Muharebesi

Memleketteki iki büyük parti tarafından temsil edilen iki büyük cereyan, iki temel zihniyet, iki ayrı davranış arasındaki büyük meydan muharebesi bu haftanın başında Mecliste başladı. Meclisin CHP den yana mı, yoksa AP den yana mı bir vaziyet alacağı önümüzdeki haftanın içinde anlaşılacaktır. Kazanan taraf için hizmet yeri iktidar olacak, kaybedenler muhalefete geçerek orada çalışacaklar ve Türkiye için düşündükleri düzenin kurulmasını sağlamaya gayret edeceklerdir. Tabii bu, hadisenin teori tarafıdır. Pratikte nasıl gelişmelerin vukua geleceğini tahmin etmek hiç kimsenin kârı değildir. Her halde Türkiyeyi, 1960 yılının 27 Mayısında üzerine çıkmış olduğu yoldan alıp geride kalmış bir devire tekrar götürmek o kadar kolay olmayacaktır

Ama, ilerici kuvvetler biraz daha zaman kazandıklarında bunun tamamile imkânsız hal alacağını da karşı taraf mükemmel surette bilmektedir. Bugünkü telâş ve acele en çok bunun neticesidir. AP yi bugün arzuladıkları istikamete sevkedebilenler arasında bir ekip, kalplerinde yatan aslana hayat kazandırmak için son şanslarım kullandıklarının farkındadırlar. Onun için bunlar "Ya iktidar, ya ölüm!" oyunu oynamaktadırlar ve kaybettiklerinde her şeyi kaybedeceklerine sınandıklarından bütün kozlarını kullanmaktadırlar.

Bunlardır kî şu anda Meclisin içinde ve dışında "İnönü çekilmez!» propagandasını yürütmekte ve İnönünün memleket idaresi için şart gördüğü kanunların çıkarılmamasının tek neticesinin "İktidarda daha fazla müşkilât içinde bir İnönü" yaratmak olacağını yaymaktadırlar. Bu propagandanın bazı zihinleri karıştırdığına, bu haftanın ortasında Cumhuriyette çıkan bir "Günün notları" yazısı delil - dir. Yazıda şöyle denilmektedir :

"Onlar (AP. liler) aynı zamanda, Başbakanın, tasarılar çıkmazsa istifa edeceği hakkındaki sözlerinin aslında CHP ve onu destekleyenlerin saflarını sıkıştırmak üzere söylendiği kanaatindedirler. Gerçekten bu kanaat yalnız AP. çevrelerinde değil, CHP li veya tarafsız vatandaşlar arasında da yaygındır."

Bu, bir trajik yanlışlar ve eğer rejim böyle bir teşhis hatası dolayısıyla bir kazaya uğrarsa sonra herkes çok yanacaktır.

Zira tasarılar çıkmadığı takdirde

HAFTANIN İÇİNDEN

«D. P. gibi bir parti»

Metin TOKER

Bazı kimseler zannediyorlar ki 1964 Türkiyesinde "D.P. gibi bir parti"yi iktidara getirmek kaabildir ve bu Mecliste bir sayı işidir. Bunlara göre bir belirli sayıda milletvekili şu veya bu yoldan derlendi mi, Türkiye bugün üzerinde bulunduğu yoldan alınabilir. İdare ele geçirilebilir, "vicdan hürriyetine dayanan bir rejim" adı altınla bir Müslüman Türkiye Cumhuriyeti, "özel teşebbüse öincelik veren bir sistem" adı altında menfaat şebekelerinin hakimiyetinde bir ekonomi, "gerçek demokrasi" adı altında kelle başına oyu esas alan bir siyasi mezhep, "geçmişin yaralarını sarmak" adı altında bir restorasyon gerçekleştirilebilir. 27 Mayıs 1960dan bu yana saatlerin ibreleri hiç kımıldamamış farzedilebilir ve Türkiye, "dört yıl süren bir kâbus"tan sonra uyanarak kendisini 26 Mayıs gününün ziyadesiyle nurlu ufukları önünde tekrar bulabilir.

Bugün vergi reformlarının karşısında bir takım maharetli zenginler paracıklarının, toprak reformuna karşı vaziyet almış büyük arazi sahipleri mallarının, meslekleri "nüfus ticareti" elan ve şimdi işsiz kalmış parti esnafı geçimlerinin, nurcusundan ticanisine din esnafı ticaretinin garantisini böyle bir iktidar değişikliğinde aramaktadır.

Bunu düşünmek milleti hiç bilmemektir, Anayasayı hiç kaale almamaktır, memleketteki gerçek kuvvet dengesinden hiç haberi olmamaktır ye aya dalıp ayakların altındaki çukuru görmemektir. "D.P. gibi bir parti"nin bütün bunları yapabileceğini sanmak için gerçekten çok safdil olmak lâzımdır, Buttun böyle bir imkânın mevcut bulunduğuna inanarak aşırı gayret içinde olanlar İlk defa harekete geçmiş değillerdir, 25 Ekim 1961 öncesi günlerinde "Bayar gibi bir adam'ı Cumhurbaşkanlığı makamına, "D.P. gibi bir parti"yi iktidara getirmeyi sadece Mecliste bir sayı işi addederek yola çıkanların, uğradıkları hüsranı unuttukları seçiliyor.

Ama bunu onlara hatırlatmak zor olmayacaktır,

"D.P. gibi bir parti'nin bu memlekette yeri olmadığının iyice bilinmesi lâzımdır. Kelimelerden korkmadan bir gerçeği söylemenin saati gelip çatmıştır : "D.P. gibi bir parti"nin bu memlekette iktidarda yeri yoktur, muhalefette yeri yoktur. «D.P. gibi bir parti"ye bu memleketin sağlam kuvvetleri ve belki de Anayasanın esasını tatbikle, gözlemekle, korumakla görevli organları muhalefette bir süre ancak demokratik sistemi yerleştirmek arzuları çok kuvvetli, samimi olduğundan ve İsmet Paşanın yüzü suyu hürmetine tahammül edebilirler. Tahammül edebilirler, zira ne yapılsın ki bir demokratik sistem yaşama kudretine sahip bir değil, en azından iki siyasi teşekküle ihtiyaç göstermektedir. Ümit hep, tahammül edilen partiye bir gün aklıselimin hâkim olacağıdır. Ama bu ümit yok olduğu saman DP nin başına gelenin "D.P. gibi bir parti"nln de başına gelmesi sürpriz sayılmamalıdır. Bunu önlemeye İsmet Paşanın hem gücü yetmeyecektir, hem de İsmet Paşa böyle bir çıkış yapmakta memleket için menfaat görmeyecektir. Buna inanmamakta ısrar edenler İsmet Paşanın kendilerini mukadderatlarıyla başbaşa bıraktığı gün ayılacaklardır, ancak bütün gemilerini yakmış olduklarından bu bir fayda vermeyecektir. Türkiyenin kaderi, her önüne gelenin tutursuzca oynayacağı bir oyuncak değildir.

Bu gerçeğe kızalabilir, bu gerçeğe hiddetlenilebilir. bu gerçeğe ateş püskürülebilir. Ama insanlar ve teşekküller kendilerinin ve memleketin başına bir kaza getirmek istemiyorlarsa bunu dikkatle göz önünde bulundurmak mecburiyetindedirler. Cumhuriyetten sonra, hele ilk yıllar, memleketin sahibi addettikleri ve bir referandum yapılsa milletin oyunu alacağından emin bulunduktan Hanedanın geri geleceğini ümit edenler, bunun gerçekleşmesine çalışanlar, böyle hava yayanlar da kendilerine devrimci kuvvetler "Buna asla müsaade edilmiyecektir" dediklerinde kızmışlar, hiddetlenmişler, ateş püskürmüşlerdir. Bu onları hazin bir hayâl sukutundan kurtarmamıştır.

Türkiyede Muhalefet Partileri içinde sadece 1946-50 arası D.P. sinin sorumlularıdır ki yeni Türkiyenin prensiplerinden zerrece şaştıklarında iktidardaki kuvvetlerin partilerini "iki jandarma göndermek suretiyle" kapatacak kudrete sahip oldukları gerçeğini gözden kaçırmamışlar ve ona göre davranmışlardır. Yazık ki bu sorumlular "iktidardaki kuvvetler"in Sadece "iktidardaki parti" olduğunu sanmışlar ve "iktidardaki parti" kendileri olduklarında her şeyi yapabileceklerini hayâl etmişlerdir. Türkiyede "iktidardaki kuvvetler" 27 Mayıs 1960 günü kendilerini açığa vurmuş kuvvetlerdir. "İktidardaki parti" ancak onların desteğini ve güvenini sağlarsa payidar olur. Türkiyede hiç bir parti, bu "iktidardaki kuvvetler" e rağmen, memleketi idare eden çarkların başına gelemez. Gelirse, kalamaz. "D.P. gibi bir parti" ise bu kuvvetlerin güvenine sahip parti değildir.

"DP. gibi bir parti" iktidarda ve muhalefette, bir günde tarümar edilir. Anayasanın esasını kabul etmeyen bir siyasi teşekkülün bu memlekette Anayasanın himaye gölgesini kendisi üzerinde hissedebileceğini sanmak için deli olmak lâzımdır, 1960'dan bu yana memleketin ekonomik ve sosyal alanlarında alınmış bulunan ve bundan sadece dört yıl önce gerçekleşmesi hayâl sanılan merhalenin tehlikeye atılmasına hiç kimse göz yumamaz. Yenice paketini mitinglerde gösterip "bunu 5 kuruşa içireceğiz" misali "bütçe açığını özel teşebbüs kendisine imkan verilirse kapatmayı taahhüt ediyor; yeni vergilere o halde ne lüzum var" diyerek iktidar ama devrinin Türkiyede kapandığı bilinmelidir. Vergi almayacaksın, "sosyal adaletle kalkınma beraber olmaz, kalkınma oldukça sosyal adalet de kendiliğinden olur" diyeceksin, ümmetçilik ve nurculuk faaliyetini vicdan hürriyeti sayacaksın, yurdun dört köşesinde bir mensubun her Allanın günü 27 Mayısın intikamından bahsedecek ve sen bu prensiplerle memleketi ihya etmek için işbaşına gelebileceksin!

D.P. nin kendisi de, "yaparım, olur" prensibiyle batmıştır. Yaptı ve hiç bir şey olmadı.

Hayır oldu : Dünya başına yıkıldı, Zira bilmediği, sosyal hayatta bir yolun üzerine çıkmış toplumların o yoldan kolay kolay alınamayacaklarıydı. Bu gerçek o tecrübeden sonra bari bugün vaktinde anlaşılsa!

Başbakan istifa edecektir ve İnönü de. CHP de, bir başka iktidar kombinezonu içinde kesin olarak ver almayacaklardır. Kendileri için iktidarı hesaplayanlar, bu muhalefetle başa çıkmak zorunda kalacaklarını şimdiden hiç bir tereddüde mahal olmayacak tarzda bilirler ve hesaplarlarsa sonradan başlarım taşa vurmak külfetinden kurtulmuş olurlar.

Demokrasi

Hayâl ve hakikat

(Kapaktaki Politikacı)

Bu hafta Salı günü, iddialı Milliyet gazetesinin manşetleri şuydu : "AP heyeti Cumhurbaşkanına hükümeti kurmaya hazır olduğunu bildirdi - Gürsel dün AP lideriyle görüştü - AP lideri İnönünün vergi reform kanunları çıkmadığı takdirde istifa edeceğini söylemesini baskı olarak vasıflandırdı."

"En iyi gazete" olarak bilinen Hürriyet şöyle diyordu: "Gümüşpala **C.H.P.** yi Gürsele şikâyet etti - AP vergi reform tasarılarını da tasvip etmediğini Gürsele bildirdi".

Sahibi Kabinede bulunan Akşamın manşetleri şuydu : "AP lideri Gürselle görüştü - Gümüşpala Cumhurbaşkanına Temsilciler Meclisinin aldığı kararlan bildirdi".

Popüler Tercüman şu manşetleri kullanıyordu: "Gürselle Gümüşpala görüştüler" - AP lideri Cumhurbaşkanına yeni vergilere karşı olduklarını ve kırmızı oy vereceklerini bildirdi - AP buhran olursa hükümeti kuracak".

Gecekondu Dünya şöyle yazıyordu: "AP nin tasarılara karşı tutumu Gürsele bildirildi - Gürseli ziyaret eden Gümüşpala siyasî partiler ve vergi tasarılarına kırmızı oy vereceklerini, doğabilecek hükümet buhranından sorumlu olmadıklarını söyledi".

AP borazanlarından Adalet şu manşeti çekmişti: "Ragıp Gümüşpala dün Gürselle görüştü - Bu ziyaret sırasında iç ve dış meseleler müzakere edildi".

Nihayet bir DP milyonerinin sahip olduğu Zafer, eski karlı günlerin geri geleceğini düşünerek ellerini uğuşturur bir eda içinde ilân ediyordu: "Başkan Gürsel ile özel bir görüşme yapan Gümüşpala açıkladı: Memlekette açık rejim mücadelesi yaptığını ifade eden İnönünün sık sık emanetinizi teslim eder, giderim gibi baskılardan uzak kalması gerekir - AP millî görevi kabule hazırdır".

Salı sabahı bu gazeteleri ve bu gazetelerin bu başlıklarıyla aynı mahiyetteki! haberlerini okuyan milyonlarca insan arasında en ziyade şaşırmışı Cumhurbaşkanı Cemal Gürseldi. Gerçi Gümüşpala kendisinden mülakat rica etmiş, randevu verildiğinde de yanında Ertuğrul Akça bulunduğu halde Çankayaya gelmişti. Ama AP Genel Başkanı bir şahsın bir hususi işini takip ediyordu: Devlete borçlu Adnan Menderesin -Örtülü Ödenekten yapılan şahsi harcamalarla ilgili dâvanın neticesi olarak Adnan Menderes devlete borçludur- bu borcunun ödenmesi için satışa çıkan bir hanın satışının durdurulmasını istiyordu!

Faruk Sükan

Madalyonun tersi

Cemal Gürsel, kendisine "millî parti" diyen bir kocaman siyasî teşekkülün Genel Başkanının böyle şahsî işler takip etmesine, hele bunun için kendisine kadar gelmesine şaşmıştı. Menderes ailesi bunu takip edebilirdi. Ailenin avukatları da takip edebilirdi. Ama AP Genel Başkanına ne oluyordu? Yani AP de Menderesin bir başka mânadaki varisi olduğunu resmen tescil ettirmiş ve terekeye mi dahil olmuştu?

Cumhurbaşkanının bu şaşkınlığı, ertesi gün gazeteleri okuduğu zamanki şaşkınlığının yanında devede kulak mesabesinde kaldı. Gürsel, "Allah! Allah!" diyerek başını sallamaktan kendisini alamadı. Bu haberleri de nereden çıkarmışlardı?

Baloncular

"Menderesin hanını kurtarma mülâkatı"nın "İç ve dış millî meselelerin görüşüldüğü mülakat" haline getirilmesi AP Genel Merkezinin eseri oldu. Genel Başkana yakın çevrelerden istisnasız bütün gazetelere haberler salındı ve bilgiç bir edayla, Çankayada nelerin görüşüldüğünün öğrenmek istenilip istenilmediği soruldu. Bu, fareye peynir sormaktı. Başkent gazetecileri maksatlı haberin üstüne heyecanla atıldılar ve bunun neticesidir ki Salı günkü gazeteler Başkan Gürseli pek şaşırtan o başlıklarla çıktılar. Ama durum aydınlandığında, Başkentli gazeteciler bu oyunu AP aklıevvellerinin yanına bırakmamaya kendi aralarında kesin karar verdiler.

Nihat Su

Davetlerden mi ?

Aslında AP Genel Merkezinden uçurulan bu balon gazetecilere oyun oynamak arzusunun bîr neticesi değildir. AP bu hafta içinde iktidarı devralmak için ciddi bir taarruza geçmiştir. İlk hedef İnönü Kabinesini Mecliste düşürmektir. Bunun vasıtası olarak vergi tasarıları düşünülmektedir. -AP Siyasî Partiler Kanunu ile Senato seçimlerinin nasbi usulle yapılması hakkındaki kanun tasarısı üzerinde bir ekseriyet sağlayamayacağını bilmektedir-. İnönü Kabinesini düşürdükten sonra hükümet kurma i-

şinin kendisine teklif edilmesini garantiye almak için ise AP Meclisteki kuvvetini azamiye çıkarmak gayretinin içindedir. -Zira, yüksek perdeden Battıkları bütün çalıma rağmen AP nin idarecileri. Cumhurbaşkanından, bu defa da bir buhran patlak verdirildiği takdirde hükümeti kurma teklifini alacaklarından hiç, ama hiç emin değillerdir-. Bu gayretin neticesi olarak AP Mecliste kim varsa - eski AP li, YTP li, CKMP li, MP li, Bağımsız, hattâ CHP li- hepsini kendi safına davet etmektedir. Teşvik mahiyetinde olarak da her şeyin pişirilip kotarıldığı hissi yaratılmak istenmektedir. Bu istikamette AP çevreleri ilk önce CKMP ve MP ile bir müstakbel iktidar konusunda anlaşılmış olduğu haberini yaydılar. Cumhurbaşkanı - Gümüşpala Mülakatının tahrif edilerek yayılmasından bekledikleri fayda ise, bir buhran halinde Gürselin kendilerine gene hükümet kurmayı teklif edeceğinin garanti olduğu intibaını yaratmaktır.

Ama' bu hafta önce CKMP, daha sonra MP bu balonlara birer iğne soktular. Her iki parti de, AP nin hayâl görmekte olduğunu resmî birer tebliğle açığa vurdu. Ne bir temas vardı, hattâ ne de bir tasavvur.

Şimdi ise, Cumhurbaşkanıyla "iç ve dış millî meseleleri görüşmüş olmak" balonu da sönmektedir.

Eğer, AP nin "millî mesele" gözüyle gördüğü mesele Adnan Menderesin hanı değilse.. Ama aslında bu şahsî işle uğraşmanın da altında bir hesap yatmaktadır: YTP den bugünlerde istifa eden Yüksel Menderesi - Adnan Menderesin oğlu - AP ye transfer edivermek!

Temsilciler Meclisinde

Cumartesi sabahı toplanan ve iki gün devam eden AP Temsilciler Meclisindeki görüşmeler sırasında da esas tema bu oldu, Toplantılarda başlıca dört konu üzerinde duruldu.

AP nin, Kızalaydaki Genel Merkez binasının en üst katında yapılan toplantıyı Gümüşpala açta. iç politikadan bağlıyarak dış meseleleri ve Kıbrısı da içine alan oldukça uzun bir konuşma yaptı ve görüşmelerdeki bütün fonksiyonu da bundan ibaret kaldı. Gümüşpalanın solunda yer almış olan Saadettin Bilgiç ile sağındaki Faruk Sükan toplantının asıl yöneticileriydiler. Toplantının ilk günü görüşmeler daha çok partinin Parlâmentodaki oy adedinin arttırılması ile ilgili oldu. Daha önce başka partilere geçmiş olan milletvekili ve senatörler ile bağımsızların tekrar AP ye dönmeleri akla gelen.İlk çare oldu ve uzun uzun konuşulduktan sonra bu husus prensip olarak kabul edildi. Bu arada aşka gelen delegeler sık sık "baba ocağı" deyimini kullanıyorlardı.

Ayrıca halen YTP veya CKMP de bulunan, fakat AP ile aynı paralelde oy kullanan, AP tandanslı politikacıların bir an önce AP çatısı altında toplanması gerektiği ileri sürüldü. Ancak bunun bir mahzuru vardı: İnönü çekildiği takdirde. CHP dışında bir koalisyon hükümetinin kurulması bahis konusu olursa AP diğer partilere muhtaç olacaktı. Bu sebeple YTP ve CKMP yi kızdırmamak için şimdilik bu politika açıklanmıyacaktı.

Geç saatlere kadar devam eden toplantı ertesi güne kaldı. Tartışmalar hayli hararetli olmuş, delegeler öğle yemeğine dahi vakit bulamıyarak ayran ve sandviçle iktifa etmişlerdi. Bu sebeple toplantıdan sonra delegeler Genel Merkez binasının alt katındaki Işık Kulübe veya Anadolu Kulübüne dağıldılar. Kadehler müstakbel AP iktidarının şerefine kaldırıldı.

Toplantının ikinci günü yapılan çalışmalar, ilk güne nisbetle çok daha sıkı oldu. Hemen her delege iktidardan bahsediyor, bunun için alınması gereken tedbirleri sıralıyordu. Bu arada Vergi Reform Kanunlarından, Siyasi Partiler Kanunundan, Senato seçimlerinin nisbi temsil sistemiyle yapılmasını isteyen Zihni Betilin kanun teklifinden bahsedildi. Ama üzerinde en çok durulan husus İnönü istifa ettiği takdirde AP nin takip edeceği politikanın ne olacağıydı. Delegelerin hepsi, adeta ağız birliği etmişçesine, AP nin mutlaka iktidara gelmesi gerektiğini Meri sürdüler. Hiç kimsenin zihninden 10 yıllık saltanatın izleri silinmemişti. Delegeler neşeliydiler, pek yakında iktidara gelmenin pembe hülyasına dalmışlardı. Ancak bu arada bir delegenin çıkarak :

"'— Siz kendi kendinize gelin güvey oluyorsunuz, biz iktidara gelemeyiz!" demesi havayı berbat etti.

Saadettin Bilgiç makamında
Harman sonu dervişindir

Kükreyen fare

O Pazar günü AP Genel Merkezinde olağan dışı bir faaliyet göze çarptı. Partili milletvekili ve senatörler telâşlı adımların koridorlarda, odalarda dolaşıyorlar, ellerinde kâğıtlarla merdivenleri inip çıkıyorlardı. O gün Temsilciler Meclisi çalışmalarını bitirdi ve AP tarafından bir bildiri yayınlandı. Bildiriyi almaya gelen gazetecilerden biri partideki bu keşif faaliyeti gördükten sonra :

"— Ben AP li falan değilim ama, aferin adamlara! İyi çalışıyorlar. Tıp

kı, DP iktidarının son günlerindeki CHP gibi...." dedi.

Bu arada salona AP Erzurum Milletvekili Ertuğrul Akça girmişti Gazeteciler hemen milletvekilinin etrafım alarak soru yağmuruna başladılar.

"— İnönü istifa ederse hükümeti kurabilecek misiniz?"

"— Temsilciler Meclisinde bu konuda bir karar alındı mı?''

Ama Akça hiç oralı olmuyor ve sadece gülümsüyordu. Nihayet ciddi politikacı hiç beklenmedik bir lâf etmek üzere ağzını açtı:

"— Her şey Fenerbahçe için.."

Gazeteciler şaşırmışlardı. Söyliyecek söz bulamadılar. Onlar da güldüler...

Suyun altındaki sebep !

Bir merak konusu ,A.P. nin bu sırada neden böyle bir iktidar isterisine kapılmış olduğudur. Bunda, şahsî sebepler çoktur. Meselâ bu politikanın şampiyonlarından bir gazete sahibi milletvekili, içinde olduğu bataktan kurtulmanın tek yolunu A. P. nin iktidara, A.P.. lilerin iktidar nimetlerine bîr an önce kavuşturulmasında görmektedir. Zira satmayan gazete yüzünden borç gırtlağı çoktan geçmiş, dağları bulmuştur. Bu gazetenin özel sektör şampiyonluğunun sebeb-i hikmeti de budur. Milletvekili gazetesinde bu sektörün avukatlığına talip olmuş, kimse aldırmayınca "belki ben üstü kapalı söylüyorum da anlamıyorlar' mülahazasıyla "gazetem emirlerine amadedir" diye ilân etmiş, ama gene kimse dönüp te bakmamıştır. Üstad pek kısa bir vadede bir çare bulamadığı takdirde kendisini büyük belâlar beklemektedir, zira bazı karışık işlere girmiştir.

Bu durum, çok olan bir halin, sadece bir misalidir. A.P. nin idareci ve teşkilat kadroları şahsen son atımlık barutlarını kullanmakta olan ve iktidarı alacağız hülyasıyla yola çıkıp yaya kalan tiplerle doludur. Bunlar partiyi her türlü maceraya itmekten zerrece fütur duymamaktadırlar, zira şahsen kaybedecek bir şeyleri kalmamıştır.

Bunun yanında, sıkıntıları maddî değil de politik olan ihtiras erbabı bulunmaktadır ve bunlar hayallerinin gerçekleşmesinin her geçen gün biraz daha zorlaşmakta olduğunu farketmektedirler.

Ancak AP. hacminden çok fazla ses çıkarmaktadır. AP yöneticileri tarafından İnönünün, "Yeni Vergi Kanunlarına oy vermezseniz çekilirim" sözüne karşı bir gövde gösterisine girişilmiştir. Bütün sivri çıkışlar politik yatırım endişesinden doğmaktadır.

Bu konuda sorulan bir soruyu, gerçi AP Genel Başkan Yardımcısı Sadettin Bilgiç : !

"— AP her ana muhalefet partisi gibi iktidara hâzırdır. Bizim için blöf veya politik yatırım mevzubahis değildir" diyerek cevaplandırmıştır.

Ama madalyonun diğer yüzünü teşkil eden boş hülyalar AP nin bir başka Genel Başkan Yardımcısı, Konya Milletvekili Faruk Sükan tarafından haftanın başlarında Salı günü şu sözlerle izah edilmiştir:

"— Vergi kanunları da geçer, AP de iktidara gelmez..."

Teyzemin tekerlekleri . .

Pazar günü yayınlanan AP bildirisinde dikkati çeken başlıca husus, aylardan beri erken seçim istiyen partili yöneticilerin daha önce temsilciler meclisince alınmış bulunan bu karardan birden tornistan etmeleri oldu. Bu yeni tutum, CHP dışında kurulacak müstakbel koalisyon hükümetinin gerçekleşebilmesi için AP tarafından kü-

Reform mu değil mi?

Yeni vergi tasarılarının bir reform mu teşkil ettiği, yoksa sadece bir takım zamlar mı getirdiği bugün memleketin en iyi niyetli çevrelerinde bile samimi bir tartışma konusudur. Bu çevrelerin üzerinde ittifak ettikleri husus, Bütçenin bağlanış tarzına göre tasanlar kanunlaşmadığı takdirde memleketin idare edilmesine imkân kalmayacağıdır. Fakat bu çevrelere dahil bir grup bunların henüz gerçek vergi reformu"nu teşkil etmediği, gayretlerin asıl o istikamete yöneltilmesi gerektiği görüşünü savunmaktadır. Bu grupun başında, Devlet Plânlama Dairesi gelmektedir. Devlet Plânlama Dairesi Maliye Bakanlığını fazla tavizci ve çekingen bulmaktadır.

Yeni vergi tasarılarına bir başka cephenin yeldeğirmenleri karşısında Don Kişotu hatırlatan bir eda içinde saldırdığı bugünlerde; böyle bir tartışma zihinlerde tereddütler uyandırabilir. «Memleket vergisiz de idare edilebilir" demagojisini kendilerine bayrak yapmış olan politika esnafının muhalefetinin, tasarılara bunları kâfi görmedikleri için karşı çıkanların prensip muhalefetiyle karışması mümkündür. O bakımdan bir noktayı ışığa kavuşturmakta fayda vardır.

Tasarılar, teknisyen gözüyle bir "gerçek vergi reformu" olmayabilir. Her halde, meselâ Gelir Vergisi çapında bir reform teşkil etmedikleri muhakkaktır Bunlar daha ziyade. Gelir Vergisi sistemi içinde bazı ileri adımlar getirmektedir. Ama, malî mâna ve mahiyetlerinin dışında, hattâ bunların üstünde, yeni tasarıların, sosyal bakımdan toplum için bir zihniyet reformu getirdikleri hiç kimse tarafından tartışılamaz. Zaten bunlara karşı açılmış geniş kampanya da daha ziyade o taraflarından dolayıdır. Bunun her. fırsatta belirtildiği gözden kaçmamaktadır. Aleniyet prensibi, bütün tasarıların getirdikleri içinde, üzerine en fazla şimşeği çeken noktadır. Bunun, 2T Mayıstan bu yana toplum etrafında teşkil edilmekte olan sağlam zincirin halkalarından çok esaslı bir tanesini teşkil ettiğini tasarıların amansız düşmanları pekâlâ görmüşlerdir. "İmarı gibi paranın da gizli olduğu" bir toplum, daha ziyade paranın membanın gözlerden uzak kalmasını isteyenlerin elinde bir toplumdur. "Ticaretin esası mahremiyettir'» gibi modası çoktan geçmiş bir sloganı benimseyerek ortaya çıkanlar bu imkânın elden kaçırılmamasının gayreti içindedirler. Buna karşı "Kazançlar, ancak alenî olurlarsa meşrudurlar" diye çıkmak elbette ki tam manasıyla ekonomik ve sosyal bir reformdur.

Bu toplumun ancak böyle kazançların üzerine himaye kanadını gerebileceğini bilenler bundan memleket için ve servet sahipleri için hayır beklemektedirler. Ama bunu bilmeyenler veya meşru olmayan kazançların sahibi bulunanlar elbette ki bu reformun sonuna kadar karşısında savaşacaklardır. Tasardan fazla ileri bulmayanlar, muhalefetlerinin bu sonuncuların muhalefetiyle karıştırılmamasına dikkat etmelidirler.

Bu Mektubu Okuyunuz !

Bir mektup aldık. İstanbul da Beyazıttan, 21 Mart günü saat 19 da postalanmış, «Sayın C.H.P. milletvekilleri, Tabiî Senatörler ve Metin Tokerbeyler" e hitap ediyor. Altındaki imsa şu : "Sizlerle savaşanlardan». Yani, imzasız bir mektup, Fakat bir grupun A.P. nin iktidara bir gelmesini ne kadar iştiyakla beklediğini imzalı herhangi bir mektuptan daha iyi gösteriyor. Zaten bu grupla temasta bası kalemler, gazetelerde, açık açık aynı arzuyu terennüm etmekten çekinmemektedirler : Ah, A.P. bir iktidara gelse, de ona gününü göstersek.'

Akıldan ziyade hislere. kapılınırsa, uzun değil kısa vadeli düşünülürse, pire için yorgan yakmanın cazibesine dayanılamazsa, memleketin büyük menfaati gündelik kolaylıklar önünde gözden kaçırılırsa bu mektuptaki ve o yazıdaki temennilere iştirak etmemek güçtür. Gerçekten bir takım kimseler öylesine kasınmaktadırlar ki.. Ama, ya sonra, ne olacaktır?

Bu sualin cevabı bulunmadığı ve türk toplumu çok partili bir açık rejimden başka hiç bir sistemle paklanmayacak seviyeye geldiği içindir ki memleketin basiret sahipleri çocukça heveslere kesin set çekmek mevkiindedirler. Üstelik, mektupta bahis konusu edilen nisbetlerin de bir deformasyondan ibaret bulunduğum son mahalli seçimler bir defa daha ispat etmiştir. A.P. kendisi için şartların en elverişli olduğu o seçimlerde dahi yüzde ellinin altında kalmıştır. Hangi yüzde yetmişbeşten bahsediliyor? Bu rakkamların. bir yatıdan A.P. için moral takviyesi, ama diğer taraftan mektupta kendisini belli eden grup için meşru ve muteber bir bahane diye ortaya atıldığı, kullanı-, dığı daha çok önceden AKİS tarafından belirtilmiştir. Millet ne yaptığını gayet iyi bilmektedir.

Aşağıda okuyacayınız mektupta doğru pek çok nokta vardır. Bugün iktidarı ellerinde tutanlar onlara önemle dikkat etmelidirler. Ama asıl, Büyün Meclisi teşkil edenler memleketin ne kadar kritik bir anında sorumluluk yüklenmiş olduklarım aşağıdaki satırların arasında hissedebilirler re ihtiyatsızca, yahut hafiflik ifade eden bir davranışın hem yurdu, hem kendilerini nereye götüreceğini görebilirler.

Mektubunm ilgi veren tarafı odur.

AYDINLARIN SESİNE KULAK VERİNİZ

Bilmem kaçıncı uykudasınız. Bir uçtan diğer uca bu milletin içine girip de neler olduğuna, neler konuşulduğunu hiç görün duymuyor musunuz?

Görüp, duymayanların veya bunlara vakıf olup da, parlâmentoda bulunmanın veya büyük sanılan bir adamın peşini bırakmamanın saadetini tadanların pek de hazin olmayan akıbetlerini bizzat müşahade etmiş bulunuyorsunuz.

Bu müşahadenin üzerinden daha seneler geçmemiş ve ateş küllenmemiş olmasına rağmen bütün çarklar ters işlemeye başlamış, devlet gemisindeki kaptanından çımacısına kadar bütün fertler rüşvet, iltimas, vatandaşa eziyet ve milleti hükümetten soğutup eski devri hasretle aratmanın birer vasıtası olmuşlardır. Bunu bekçi bürosundan, belediye tahsildar ve zabıta memurundan hususi bankaların dahi odacısından, devletin en yüksek derecelerine kadar görmek kabil hale gelmiştir.

Türkiye her bakımdan bir çıkmazın içindedir, 960, 27 Mayısından önce ne şartlar altında seçim yapılırsa yapılsın iktidarı kaybedeceği gün gibi bilinen bir kütle, İhtilâlcilerin ve Yassıada Mahkemelerinin bu milleti tanımayan yanlış icraatlarından yekpare olmuş, tarafsızlarda uyanan ve uyandırılan kanaatle bu kütle bugün milletin % 75 ini çekmiş, 27 Mayısa ve CHP ne karşı duruma geçerek bunlara, bunları tutar görünen Orduya tam bir cephe almış, her birinin elinde bir namusluluk ilâmı, subay düşmanlığı, iktisadi sefalet dellallığı, din bezirgânlığı, suiistimal, rüşvet ve iltimasla devlet işlerinin yürümediği ve yürütülmediği sloganı dillerde olarak millet bölünüp parçalanmakta ve herkesi yarınından endişe eder hale getirmektedir.

Türkiyede bugüne kadar devlet otoritesinin ve kanun korkusunun mesuliyet duygusunun bu kadar yok sayıldığı görülmemiş ve duyulmamıştır.

Ne zaman bir seçim olsa Atatürkçülerin, 27 Mayısçıların ve **CHP** nin kazanmasına imkân yoktur. **Çünkü** en fakirinden en zenginine, isçisinden memuruna, köylüsünden kentlisine kadar milletin % 75'i eski devrin **özlemi** içinde olup her vakıa ve her hareket kendilerini mecburen bu hasret içine atmaktadır. Her yönden onları destekleyen ve haklı çıkaran kesif propaganda bu hali desteklemekte, her geçen gün onları kuvvetlendirmektedir.

Parlamentoda bütün olayları bilen temsilcilerinin intibaha gelmediği bir ortamda, onları destekleyen fakir, zengin, cahil halkın intibaha geleceklerini ummak ve bunlarla demokrasi yapacağım iddiasında bulunmak hamın hamı bir hayâl ve sonu hüsran bir kuru ümittir.

Bunları izah son bir ikazdır. 4 sene mebus kalacağını, 5000 lira aylık maaş alacağım diye bu milletin âtisini felâkete götürmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Milletin bölünmesini son hadde vardırmak, düşmanlıkları kan dâvası derecesine götürmek, milletin arzuları ve iradesi ile alay etmek vatana ihanetin de ötesindedir.

Bunun için ömrünün son demlerini yasayan İnönüye çekilmesini tavsiye ve bunu temin etmek, azgın ve şaşkın intikamcı çeteyi derhal hükümete davet etmek lâzımdır.

Bununla millet ve taraftarları onların ne olduğunu, neler yapacağını anlayacak, Ordu mensupları tamamen ellerine geçmeden artık mazinin avdet etmeyeceğini, çete idarisi ile soygun devrinin bir daha geri gelmeyeceğini, onlara, ve onlara kanan geniş halk kütlelerine göstermek lâzımdır.

Bunu yapamadığınız takdirde bugün korkulan akibet varın gelecek, biç bir paratoneri olmayacak bu devrede her şey daha kötü olacak, belki millet birbirine girecek, araya giren bulunmayacak, kimsemin kimseye acıyacak hali kalmıyacaktır.

İnönü idareyi, sizler İnönüyü bırakınız. Kurtuluş ve selâmet yolu budur. Aksi halde bugün onlara acıyanların yüzde birini dahi size acır göremiyeceksiniz.

çük partilere verilen bir tavizdir. Zira 1964 İlkbaharında yapılacak bir genel seçim, gerek YTP ve gerekse CKMP nin çökmesi demektir. Ancak genel seçim fikri sadece bu küçük partileri değil, bir kısım AP li politikacıları da ürkütmektedir. Seçim şansını kaybetmiş, olan bazı AP li milletvekili ve senatörler temsilciler meclisinin son kararından sonra derin bir nefes almışlardır. Saadettin Bilgiç ise meselenin bu yönüne hiç temas etmemekte ve sadece :

"— Erken seçimlerden partimizce vazgeçilmiş olması, Haziranda bir seçimin maddeten mümkün olmaması ve Yüksek Seçim Kurulu tarafından umumi seçimlerin 1965 Haziranında yapılacağının resmen ilân edilmiş bulunmasındandır. Küçük partiler, davranışlarını kendi tüzük ve programlarına göre ayarlarlar, Bizim erken seçimden yukarıda ifade ettiğim tarzda vazgeçişimiz bir taviz olarak vasıflandırılamaz" demektedir.

Bu arada Bilgiçin unuttuğu husus Haziranda yapılacak seçimin neden maddeten imkânsız olduğunun izahıdır. Üstelik Yüksek Seçim Kurulunun seçim tarihi ile ilgili olarak vermiş olduğu karar yeni değildir. Bilgiç YTP nin AP ye iltihakı ile ilgili bir soruyu ise :

"— YTP nin AP ye iltihakından bahsetmek, partileri birbirine düşürmek ve onların arasım açmak gayretinden başka birşey değildir. Böyle bir çalışma yoktur. Biz partilerin kendi bünyeleriyle ayakta kalmalarını, demokratik rejim bakımından zaruri görürüz" diyerek cevaplandırmıştır.

Ancak bir zamanlar AP den ayrılmış, olan milletvekili ve senatörlerin bir kısmı halen CKMP ve YTP de bulunmaktadır ve AP nin Pazar günü yayınladığı bildiri onlara da hitap etmektedir. Konuşmalar sırasında AP li yöneticiler tarafından pek tutulan bir slogan "Bir balon yükselirken ağırlıklar atılır" olmuştu. Bu husus kendisine hatırlatıldığında Bilgiçten alınan cevap şudur :

"— Bir balon yükselirken kum torbaları atılır sözü benim değildir. Bu söz partimizden biri tarafından söylenmiş olsa dahi geri çağırma CHP nin muvakkat ihraçları iptali ne manâ ifade ediyorsa onu ifade etmektedir. Biz arkadaşları ihraç etmedik, onlar muhtelif sebeplerle istifa etmişlerr **di."**

Bilgiç bu çağrıdan sonra partisinin ne kazancı olacağı yolundaki bir soru yu ise :

"— Partimize 7-8 senatör ve 12-15 milletvekilinin **daha** geleceğini tahmin etmekteyim" diyerek cevaplandırmaktadır.

Diğer AP lilere nazaran Bilgiçin tahmini daha bir realisttir ama bu rakkam gerçekleşse dahi AP iktidara tek başına gelecek çoğunluğu sağlıyamıyacaktır. Hatta 13 milletvekilinden kurulu MP grubuyla yapılacak koalisyon da güven oyu için yeterli çoğunluğu sağlamaktan uzaktır. Zaten asıl korkulan CHP muhalefetidir. Nitekim bir AP milletvekili bu hususu :

"— Biz CHP muhalefetinin ne olduğunu gayet iyi biliriz. Onun için başka bir alternatif arıyoruz diyerek izah etmiştir. Şimdilik hem iktidara gelmeli ve hem de CHP yi muhalefette bırakmamak için bulunan tek formül CHP-AP koalisyonudur ve bu konuda ilk temaslar hususi görüşmelerle olgunlaştırılmak istenmektedir. Tabii bu bir ham hayalden başka birşey değil dir.

A.P. Temsilciler Meclisi çalışıyor
***Bin** balon ve bir iğne*

Küçük dünyalar . .

AP kurulduğundan bu yana çeşitli ekipler tarafından idare edilmiş, 1961 seçimlerinden bu yana sık sık el değiştirmiştir. Şimdi ipler Genel Başkan Gümüşpalanın üç yardımcısından biri olan Sadettin Bilgiçin elindedir. Bilgiç en yakın arkadaşlarının da ifadesine göre çok renkli bir politikacıdır. Genç Başkan Yardımcısının ırkçı, nurcu ve hatta mason olduğu dahi söylenir. Bir başka söylentiye göre 1961 yılında Bilgiç diğer AP li beğlerden Gökhan Evliyaoğlu, Mehmet Turgut ve Cahit Okurer ile birlikte bir Milliyetçiler Fikir Kulübü açmak üzere teşebbüse geçmiş, ancak bu kulübü kurmak için gerekli para bulunamadığından tasavvur bîr türlü gerçekleştirilememiştir, Saadettin Bilgiçin ağabeysi Sait Bilgiç eski DP İsparta milletvekilidir. - Meşhur Tahkikat komisyonu üyesi - Bir süre Kayseri hapishanesinde yatmıştır. Şimdi İstanbulda avukatlık yapmaktadır. AP nin hızlı başkan yardımcısının DP ye olan sempatisinin bir sebebi de budur. Hattâ Bilgiçin sık sık Kayseriye gittiği sıralarda yapılan AP Kongresinde bu sempati ile ilgili olarak hayli eğlenceli bir fiyasko ortaya çıkmıştır.

Kongrede delegelere dağıtılan kenarları yıldızlı, pembe renkli oy pusulalarında o tarihte henüz YTP den AP ye geçmemiş olan Talât Asalın — Asal Menderesin Yassıada avukatların d andır — da adı bulunmaktaydı. Son radan birçok delege, bu olayın Kayseri seyahatleri ile ilgili olduğunu gülümseyerek arkadaşlarına anlattılar ..

Bilgiç 1921 yılında Ispartada doğdu

1947 yılında İstanbul Tıp Fakültesinden mezun oldu. Üniversite öğrenimi sırasında Bilgiç, derslerinin yanı sıra öğrenci derneklerinde çalışıyor ve o zaman pek moda olan ırkçı faaliyetleri yatandan izliyordu. Yıllar geçti. Bilgiç Anadolunun çeşitli yerlerinde hükümet tabibi olarak çalıştı, Ankaraya gelerek ihtisas yaptı ve nihayet 1961 seçimlerinden sonra, yıllarca önce henüz üniversite sıralarındayken ideal ar kadaşı olduğu beğlerle Parlâmento sıralarında buluştu. Artık geriye sadece AP nin yönetimini ele geçirmek kalıyordu ki, bu da beğ'ler için pek zor olmadı.

Geçen haftanın sonlarında Başbakan İsmet İnönüye, gazeteciler AP Temsilciler Meclisinin iktidara gelmek kararını duyurdukları zaman İnönü, gülümseyerek kısa bir cevap verdi :

"— Mevlâ başka tasa vermesin!-"

Yolsuzluklar

Tut keli perçeminden

O gün sabahın erken saatlerinde, Tandoğan meydanındaki Makina Kimya Endüstrisi Kurumuna ait ambarlarda alışılmamış bir telâş hüküm sürmekteydi. Bir takım aceleci adamlar, Fen Fakültesine bitişik sahadaki ambarlarda çeşitli torna, tezgâh, matkap ve yedek parça yığınları etrafında dört dönüyorlar, bir oraya, bir buraya seğirtiyorlardı.

Kan ter içinde kalmış bîr adam hızla köşeye doğru koştu:

"— Önce ben gördüm!" dedi.

Buradaki torna tezgâhının öteki ucunu başka bir adam yakalamıştı:

"— Ama ben daha önce geldim..." diye cevap verdi.

Diğer tarafta ise hararetli bir pazarlık yapılmaktaydı:

"— O fiyata olmaz arkadaş! Ben sabah karanlığı kalkınış, buraya gelmişim. Sen bana ,aldığın fiyata devret diyorsun."

"— Peki, olacağını söyle!"

"- İkibine ben düşürdüm. Sana ikibin ikiyüze bırakırım. Tamam mı?"

Öteki bir an düşündü ve kabul etti. Devir muamelesi tamamlanmıştı. Fakat sadece o iki kişi arasında! Çünkü ikinci adam daha yeni sahip olduğu "kelepir"i aradan pek uzun bir zaman geçmeden bir başka hurdacıya yine kârla satacaktı.

Bu olyadan birkaç gün sonra Yeni Sanayi Çarşısında büyükçe ve eski görünüşlü bir kırma tezgâhının üzerine eğilmiş, bir şeyler yapan adam

Selâhattin Şanbaşoğlu
Şaşkın!

şaşkınlıkla doğruldu, tornavida ile tezgâhın kenarını biraz daha kazıdı, sonra bir sevinç sayhası kopardı:

"— Pirinçmiş, pirinç! Yaşadık! Pirinçmiş..."

Birden sustu, feryadının duyulmuş olması endişesile etrafına bakındı. Fakat haber yayılmıştı. Hurdacılar tezgâhın, etrafına toplandılar. Meslek tarihinde böyle voli görülmemişti Sen kalk, devlet satışından alınan demir tezgâhı devral, dükkâna getir, yerleştir; sonra da, yerinde, sanki peri değneği dokunmuş gibi, pirinçten bir tezgâh bul!.. -Hurda satışlarında demir, kilosu 45-50 kuruştan, pirinç ise 5-7 liradan müşteri bulur-.

Biraz sonra, tezgâhı Makina Kimya Endüstrisi satışından bizzat alan ve Yeni Sanayi Çarşısında sevinçten bağıran adama devreden hurdacı olay yerine geldi ve hak iddia etmeye başladı. Münakaşa, tartışma derken, iş kavgaya döküldü. Mesele Sıkı Yönetime aksetti. Konuyu incelediklerinde, Sıkı Yönetim ilgilileri de hayretler içinde kaldılar. Satışın şeklî, akla, ister istemez, "devlet malı deniz.." sözünü getiriyordu.

Merkez Kumandam, telefonla, Ma--na Kimya yöneticilerini uyardı ve onbeş günden beri bu tarzda devam eden satış durduruldu. Bu sırada takvimler 1963 Temmuz ayının ortalarını göstermekteydi.

Bir sürat ki ,felâket!..

Olayın başlangıcı 1963 yılının ilk aylarına kadar uzanmaktadır. Bir iktisadî devlet teşekkülü olan Makina Kimya Endüstrisinin de diğerleri gibi reorganize edilmesi, bir hale yola konulması için o zamanlar çalışmalar yapılmıştı. Kurum, 14 bin işçi çalıştırmasına, kıymeti milyarları geçen fabrikalara sahip olmasına rağmen, günlük faaliyetini yürütmek için gerekli hazır paraya bile sahip değildi.

O sırada Türkiyede bulunan Beardsley adlı amerikalı bir uzman, MKE'ye geldi, durumu inceledi, bir rapor düzenledi ve Kuruma ait fabrikaların ambarlarında birikmiş milyonlarca lira kıymetindeki hareketsiz, artık hiç bir işe yaramıyacak malzemenin altı aylık bir devre içinde satılmasını tavsiye etti.

Kalen Genel Müdürlük makamında oturmakta bulunan Selâhattin Şanbaşoğlu raporu öğrenince, dakika sektirmeden, malzemeden sorumlu Genel Müdür Muavini Ahmet Güneri ve Stok Müdürü Şeref İnciyi çağırdı, derhal satışa girişilmesini -mûtadı üzre- şifahen emretti.

Alelacele, MKE ambarlarında birikmiş binlerce kalem kullanılmayan malzememin tesbitine ve fiyat takdirine girişildi. Bunun için - aslında subaylıktan müstafi ve fakat Stoklar Müdürlüğü gibi son derecede büyük ihtisas isteyen bir makamda oturmakta bulunan- Şeref İncinin başkanlığında iki heyet kuruldu. Bu heyetler, devlet satışlarında uygulanan bir teamülü yok farzederek, Ticaret Odasına, satılacak malzemenin piyasadaki kıymetini soracaklarına, kıymet takdirinde muhayyalelerini ve tahmin kaabiliyetlerini kullanmak yolunu tuttular, elektronik beyinleri bile yaya bırakacak bir süratle işi tamamlayıverdiler!

Bu arada MKE Müdürler Kurulu toplandı, meseleyi görüştü ve malzemenin piyasadaki rayiç bedel üzerinden satılmasına karar verdi. Tahmini fiyat takdiri işine, Müdürler Kurulunun bu kararı ile ayılamıyacak kadar kendilerini kaptırmış bulunan iki heyet lise, başdöndürücü mesailerine hâlâ devam etmekteydiler. Neticede Müdürler Kurulunun "rayiç bedel" kararına rağmen "muhammen bedal" üzerinden düzenlenen fiyat listeleri malzemeden sorumlu Genel Müdür yardımcısı Ahmet Günere verildi. Güner, Müdürler Kurulu toplantısında da bulunmuş olduğu halde, heyetlerin ve Genel Müdürün sürat aş-

kından kendini uzak tutamladı ve listeleri imzaladı! Bununla da kalmayarak, akıllara durgunluk verecek bir satış talimatnamesi hazırlattı.

Cenevizliler zamanındaki ticareti hatırlatan bu satış, 1 Temmuz günü başlıyacak ve malı, "erken gelen" alacaktı!..

Nitekim, Temmuzun ilk günü pandomima başladı, erken gelen istediği malzemeyi aldı. Aldı ama, işe, Sıkı Yönetim el koyup yukarıda bahsi geçen uyarma yapıldıktan sonra da Genel Müdür Selâhattin Şanbaşoğlu ister istemez Kurumun teftiş heyetini harekete geçirip işe el koymak zorunda kaldı,

Teftiş heyetinin yaptığı inceleme, ondokuz günlük satışta malzemelerin çok düşük değerlerle elden çıkartılması sebebiyle, Kurumun 500 bin lira kadar sarara girdiğini ortaya koydu. **Kurum** Hukuk Müşavirliği, Teftiş heyeti raporuna dayanarak, malzemeleri usulsüz şekilde değerlendiren altı heyet mensubu, Stok Şefi Şeref İnci ve malzemeden sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Ahmet Güner hakkında Kurumu zarara soktukları için tazminat dâvası 'açtı. Dâva, hâlen, Ankara İkinci Asliye Hukuk Mahkemesinde devam etmektedir.

Bu arada, Genel Müdür Yardımcısı Ahmet Güner hakkında bir de Bakanlık Tahkikatı açılmış bulunmaktadır. Ancak burada bir garip durum dikkatten kaçmamaktadır. O da, hakkında hem dâva, hem de Bakanlık Tahkikatı açılmış bulunan Ahmet Günerin halen makamında oturmakta bulunmasıdır! Bu tip durumlarda, hakkında tahkikat veya dâva devam eden sorumluya en azından bir süre izin verilmesinin teamülden olduğu nedense unutulmaktadır.

Dedikoduya sebep var mı ki?

Bu olay, aslında, Kurumdaki bu tip olayların ilki değildir. Kurum yöneticilerinin ihmalleri ve mesuliyet anlayışlarını ortaya koyan bu görülmemiş satış muamelesi mahkemeye de intikal edince, Kurum bünyesinde 1962 yılından beri -Selâhattin Şanbaşoğlu bu tarihte Genel Müdürlüğe tâyin edilmiştir- devam eden huzursuzluk artmış, isteksizlik son haddine gelmiş, dayanmıştır. Artık yöneticiler bazı durumlarda açıktan açığa reaksiyonla karşılaşmaktadırlar. Genel Müdür Selâhattin Şanbaşoğlunun, makama geldiği günden beri muayyen anılarla yayınladığı romantik ifadeli, dedikoduyu önleme tamimleri de bunları önlemeye yetmemektedir Bu arada, Genel Müdürün etrafında kenetlenmiş bir kitlenin mevcudiyeti de dikkati çekmektedir. 1958 yılında Makina Kimya Endüstrisi Kurumunda görevli olduğu halde Kırıkkale p.p. ilçe idare kurulunda görev almaktan çekinmeyen, Menderese bağlılık telgrafı çeken, unutulmaz Mühendisler Birliği Kongresi" yöneticilerinden Necmi Baltacıoğ'u adındaki mühendis de Genel Müdüre bağlı kuvvetlerdendir, İşte bu Baltacıoğlu, yönetim kurulu başkanı bulunduğu Makina Kimya Endüstrisi Mühendisler Birliğinin, içinde bulunduğumuz ayın başında istişari kongreye çağırılmasını sağlamıştır, Toplantının gündeminde, Kurumla ilgili zararlı dedikodular ve neşriyat vardır)

Bu ilginç toplantı a Martı 1963 günü Ankaragücü salonunda yapıldı. Terkipçiler göz yaşartıcı konuşmalarla Kurum bünyesinde yıkıcı ve zararlı dedikodular yaratıldığını, oysa idare kademesinin üstün gayret ve başarılı çalışmalarının Mühendisler Birliğince de memnuniyetle müşahede edildiğini, dedikoduları yaratanların kötü niyetli ve maksatlı kişiler olup, bunlar hakkında gereken bütün tedbirlerin alınması gerektiğini belirttiler.

Jandarma subaylığından ayrıldıktan sonra zamanın DP'li Bakanı Pethi Çelikbaşın özel kalem müdürlüğünde kariyer yapmak suretiyle bugün MKE Genel Müdür Yardımcılığına kadar yükselmiş bulunan ve bir süre önce, dil bilmediği halde grev ve lokavt konularında incelemelerde bulunmak için çıktığı üçbuçuk aylık Avrupa gezisinin Meclise de aksetmesiyle yurt ölçüsünde şöhret sahibi olan Yaşar Tokan da -kendilerinin mühendislikle uzaktan yakından ilgileri yoktur- bu toplantıda hazır bulunmaktaydı, Genel Müdüre bağlı kuvvetlerin aslarından olan Tokan, bu toplantıda bir de konuşma yaptı, dedikodular çıkaranların cezalandırılmasını istedi,

Muammer Erten
Hesap saati

Bu arada, "toplantının mâna ve önemini iyice kavramayan" bazı mühendisler ise kalkıp, Kurumun çalışmalarını saf saf tenkit ettiler! Eğlenceli kongrenin noktasını, senaryoya uygun olarak, Genel Müdür Selahattin Şanbaıpğlu koydu, Yaptığı konuşmada, Şanbaşoğlu:

"— Toplantıya, istifayı bile düşünerek gelmiştim! Fakat bu topluluğun çirkin dedikolara karşı gösterdiği asil reaksiyondan yeniden kuvvet almış bulunuyorum. Kurumda muarızlarım vardır. Fakat bunların varlığı yüzünden istifa etmiyeceğim. Mücadelede kararlı ve sebatlıyım!,." dedi.

Genel Müdür Şanbaşoğlu bugün, mücadelesine, gerçekten kararlı ve sabatlı alarak devam etmektedir! Kurumda konuşmalar kapı arkalarından dinlenilmekte, fısıltı ile konuşulmakta, herhangi bir mamur herhangi bir şey anlatacağında, karşışındakileri, "Mavilerden misin, yoksa Yedilerden mi" edası ile bir süre süzmektedir...

Ayrıca, Kurumun, yılda seksen bin lira masrafla yayınlanan gazetesinde makaleler çıkmakta, yönetici kadroyu tenkit edenler için, "gözlerini menfaat hırsı bürümüş sorumsuz, mesuliyet hissinden uzak kimselerin, çıkarları uğruna, şahısları hedef tutarak çalıştırdıklara tasvir makinası..." şeklinde ifadeler kullanılmaktadır.

Şecaat arzederken..

Abağıdaki hadise bu hafta, işte böyle bir durum mevcutken cereyan etti.

Muhabir :

"— Genel Müdür orada mı?" dedi.

Şanbaşoğlunun Özel Kalem Müdürü, telefonda bir an düğündü, sonra bir soru ile cevap verdi:

" Kim arıyor?"

"— AKİS muhabiri..."

"— Maalesef, yoklar burada. Hasta, efendim. Dört dişini çektirdi, üstelik ülser, istirahat ediyorlar evlerinde,."

Gazeteci, hakkındaki iddiaları bizzat kendisine sormak için Genel Müdürle mutlaka görüşmek kararındaydı :

"— Peki, evinin adresini verir misiniz?"

"— Maalesef, evinin adresini bilmiyorum efendim..."

Bir süreden bert devam eden, Kurumla ilgili karar alma çalışmasının Genel Müdüre bağlı kuvvetler tarafından deşifre edildiğini anlayan gazeteci, randevu almaktan umudu kesti ve doğruca Genel Müdürlüğe yollandı. Özel Kalem odasına girdi, bu sefer kim olduğunu söylemeden, Özel Kalem Müdürüne sonlu:

"— Genel Müdür beyfendi içerde mi?"

"— Evet efendim. Kimdiniz?"

'2—AKİS muhabiril"

Özel Kalem Müdürü, iki cami arasında beynamaz misali, elini oluşturarak, dili dolaşarak bir takım şeyler söyledi, Genel Müdürün yanına girdi, çıktı ve gazeteciye:

"— Genel Müdür toy sizi bekliyorlar efendim" dedi;

Kısa boylu, kara kuru, gözlüklü, sinirli görünüşlü Şanbaşoğlu, gazeteciye büyük hüsnü kabul gösterdi, bütün sorularına cevap verdi. Halikındaki ithamlardan bir kısmını kabul ediyor, çalışanın hatadan ari olamıyaçağını söylüyor, bazısını kısmen, bazılarım da külliyen yalanlıyor ve bu vesileyle de dedikodunun zararlarından dem vuruyordu...

Gazetecinin sorularına verdiği cevaplarda Şanbaşoğlu, maden hurdacılık şirketinden tanıdığı Nihat Sunun eskiden Maliyede memur olan hanımının Makina Kimyaya naklinden pek kısa bir süre sonra Makina Kimya Hastahanesinden aldığı bir raporla emekliye sevkedildiği hususunu -ki bu muamele çok zor ve bir memur için ziyadesile faydalıdır - kabul etti. Kurum için izabelik hurda temin etmeli gerekçesiyle ihdas edilen hurdacılık işletmesi eliyle kamyon, amplifikatör, elektronik malzeme neviinden malzemeye büyük miktarda para bağlandığım ve bunların elden çıkarılamadığını kabul etti. Kurum fabrikalarında kullanılmak için günde en azından 300 ton izabelik hurda alımı gerekirken, mahkeme ile sonuçlanan ünlü hurda satışına girişilmesinin büyük bir hata olduğunu, "yaa, hakikaten" diyerek teslim etti...

Buna karşılık, çok cüzi bir tahsile rağmen -baza himayelerle bugün başka bir iktisadi devlet teşekkülünde neşriyat müdürlüğünde bulunan ve MKE'nin kitaplığını tanzim için Genel Müdürlükçe ismen daveti lüzumlu görülen bir hanım ile özel yakınlığı olduğu ithamını reddetti. Fi tarihinde Kırıkkale fabrikası müdürü iken bir işçinin kulağını ısırdığı için hakkında tahkikat yapıldığından beri teftişten, müfettişlerden, kanundan nefret ettiğini kabul etmedi. Buna karşılık, bazı teftişlerde de garezle hareket edildiğinden yakındı.

Hareketsiz malzeme satışı ila ilgili sorulara verdiği cevaplarda işe, Genel Müdür Yardımcısı Ahmet Gülnerin hata yapmış olduğunu, fakat hüsnüniyetle hareket ettiğini, daha küçük" memurların hatalarının hüsnüniyet dışı sebeplere de dayanabileceğini bildirdi...

Bu arada, üçüncü Marmara sigarasını tablaya bastırmıştı. Kalktı, dolaptan bir kitap çıkarttı, gazeteciye son iki yılda MKE'nin istihsalinin çok arttığını grafiklerle izah çabasına girişti.,.

Görüşme böylece sona erdi.

Oysa madalyonun diğer yüzü Genel Müdürün grafiklerinden daha değişik bir manzara göstermektedir. Plânlama Teşkilâta ve Sanayi Bakanlığı, Makina Kimya. Endüstrisi Kurumunu, 1963 programı yatırımlarından hissesine düşenin yüzde seksenini gerçekleştiremediği için sert bir dille uyarmışlardır. Yunanlılarla birlikte alınan, Almanyanın milyarı aşkın mühimmat siparişinin imal ve teslim inde yunan fabrikalarının daha süratli hareket ettiği anlaşılmıştır, Üstelik, Almanyanın bu önemli siparişi tamamlandıktan sonra Kurumun bir çok fabrikasının işsiz kalması ihtimali ufukta belirmiş **bulunmaktadır...**

MKE camiasında bugün, hareketsiz malların usulsüz satışı dolayısile açılan dâvanın sonucu beklenirken, Kurumun yönetimi için yeril ve genç Sanayi Bakanı Muammer Ertene ulaşan şikâyetlerin ne şekilde değerlendirileceği şiddetle merak edilmektedir. Merak edilen bu sualin cevabı şudur: Meseleye derhal el konulacaktır!

C. H. P.

Semtler ve fikirler

Bugün C.H.P. de, yanyana bir kaç grup göze çarpmakladır. Bu gruplar birbirleriyle çarpışan gruplar değildir. Hepsi sağlam C.H.P. lilerdir. Zaten CHP'yi onlar yapmaktadırlar. Ama her birinin eski partide bir kud-

ret yarışması içinde bulunduğu hiç kim senin meçhulü değildir.

Satır Grupu : Hâlen elinde iktidarı tutan grup, Kemal Satırın idare ettiği takımdır. Bu takımın esasını İnönünün son Reform Kabinesinin üyeleri teşkil etmektedir. Bunların arasında, umumiyetle parti kliklerinde görünen neviden bağlar yoktur. Herkes daha fazla serbest ve müstakildir. Bir fikirden ziyade bir nizam etrafında toplanılmıştır ve partiye hükümet icraatı yolundan güç kazandırılması prensibi güdülmektedir.

Satır Grupunun mensupları arasında göze çarpanlar partinin en yüksek kademelerinde yeni sorumluluk almış, ama teşkilâtta önceden beri tanınıp bilmen gençlerdir. Lebit Yurtoğlu, Orhan Öztrak, Muammer Erten veya Hüdal Oral gibi politikacılar bu tipin numuneleridir. Yani, tıpkı 1950 öncesinin Günaltay Grupu gibi bu grup da, parti seviyesinde bir takımın millî seviyeye yükselmesidir.

Kemal Satırın birleştirici, sivri kaprisi bulunmayan, aklıselim ve temkin sahibi, durmuş ve oturmuş bir olgun sima olması bu grupu C.H.P. nin Orta Hattı haline getirmektedir. Bu sayede grupun, gerektiğinde, her kanattan kendisine müttefik bulması zor olmamaktadır. Gerçi o kanatlarda yerleşmiş bir takım ihtiraslı veya tenkitçi politikacılar Kemal Satırı ve grupunu küçümsemekte, bunu açıkça da belirtmektedirler ama Başbakan Yardımcısı Genel Sekreterin otoritesi parti içinde kendini hissettirmektedir. Bu otoritenin kaynağında İnönünün şahsiyetinin bu Umduğunda hiç kimsenin şüphesi yoktur. Fakat Satır Grupunun bu kozu ustalıkla ve basiretle kullandığı da bir gerçektir ve İnönünün Yardımcısına büyük itimadı gözden kaçmamaktadır.

Bunun delili, hayati olmayan pek çok meselenin güdümünün İnönü tarafından Satıra bırakılmış olmasıdır.

Kızılay Grupu: C.H.P. nin, kırmızı kürrecikleri biraz fazla grupu bu gruptur. Gerçi grupun lideri Turhan Feyzioğlu Bahçelievler semtinin bir sakinidir ama, ekip daha ziyade Kızılay civarındaki evlerde toplanmaktadır ve Kızılaya hakim olmayı gaye bil mektedir. Bu grupta lider Feyzioğlunun başlıca iki eli Emsin Paksüt ile Coşkun Kırcadır. Bunların yanındaki bir dış halka İbrahim Öktem, İlyas Seçkin ve Fethi Çelikbaştır. Biraz daha uzakta ise Bülent Ecevit bulunmaktadır. Mehmet Sağlam gibi genç Kayseri temsilcilerinden bazıları bu takımın Meclis Grupu içimdeki faal elemanları olarak çalışmaktadır.

Turhan Feyzioğlu
Kızılaycı

Kızılay Grupu, C.H.P. içinde parti kliği vasfına en ziyade sahip takımdır. Bu grup hemen her meselede hesaplı, kitaplı hareket etmekte, kendisine taktik çizmekte, vaziyetler almaktadır ve mensupları arasında daha sıkı bir tesanüt hissedilmektedir. Grupun noksanı ,bu hesapların çok zaman yanlış olması veya boşa çıkmasıdır.

Kızılay Grupunun noksanı birleştirici değil, ayırıcı olmasıdır. Lider Feyzioğlunun bunca tecrübeden sonra hâlâ fazla telâşlı, fazla hissi, fazla evhamlı bulunması ve elini, eteğini kulisten çektiği inancını hiç kimseye ve rememesinin bundaki rolü büyüktür. Paksüt veya Kırca gibi kendi meziyetlerini pertavsız altında seyretmekten pek keyiflenen simaların bu grupta yönetici olarak bulunması da ayırıcı cereyanı kuvvetlendirmektedir.

Bu grup şimdi, son İnönü Kabinesinin, kurulması günlerinde aldığı derin yaraları sarmakla meşguldür. Onun için idarecileri biraz burukturlar, ama akıllı kimseler olduklarından bunu belli etmemek, hatta tamamile unutmak gerektiğini anlamışlardır.

Mebusevleri Grupu : Kızılay Grupunun kırmızı kürreciklerinin lüzumundan fazla olmasına mukabil Mebusevleri Grupunun zaafı da kırmızı kürreciklerinin lüzumundan az olmasıdır.

Mebusevleri Grupu, İsmail Rüştü Aksalın etrafında toplanmıştır ve eski Genel Sekreterin pek çok hususiyeti, şimdi bu takımın hususiyetidir. Grup içinde Aksalın en yakınında Atalay Akan ile Sahir Kurutluoğlu gelmektedir. Eski Günaltay Kabinesinden ba zı kimseler bunlara eklenmektedir.

Mebusevleri Grupu, faaliiyet bakımından bir varlık teşkil etmemekte, ama bir havaya sahip bulunmaktadır. Çok çetin bir devrede Aksalın Genel Sekreterlik makamına bir ciddî şahsiyet verdiği ve kendisinin parti içinde, her türlü ayırıcı damgadan hariç, müttefikan bir saygıya malik bulunduğu unutulmamalıdır. Köşeden tenkit etmek, karamsar duygular beslemek işlerin iyi gitmediğinden şikâyet etmek çok zaman bu grupa, küçük parmağı kaldırmaktan daha kolay gel inektedir. Grupta, Kızılay Grupununki ne benzer bir burukluğun bulunduğu da görülmektedir. Bu, kendilerinin tak dir edilmediği ,ama sanki şimdikilerin daha mı iyi yaptıkları hissinin bir tabii neticesidir.

Aksal bugün hâlâ, İnönüden sonra partiyi hiç olmazsa bir intikal devresinde, kılıçlarını bileyenlerin mücadeleleri arasında devralacak şahsiyet olarak görülmektedir ve bu yüzden kendisine ihtiyatlı oynayanlar mevcuttur. Gerçekten de Aksal prestijiyle bir takım çekişmelere hakim olabilecek manevi güçtedir . Fakat mad di güçsüzlük ve enerji, inisyatif noksanı Aksal idaresini devamlı bir liderlik olmaktan her halde alıkoyacaktır

Başıboş balıklar : C.H.P, içinde son bir takım, yolunu arayanların takımıdır. Bunlar denizin dalgalarına göre o yana veya bu yana gitmektedir. Bu takım adeta, seçimlerin "yüzen oylar"ın gibidir. Çabuk heyecanlanmaktadır, kolay tesir altında kalmaktadır, ama inançları da çabuk değişmektedir. Bunlar bazen Nihat Erimde istikbâl görmektedirler, fakat sonra bunun boş olduğunu sezmektedirler, bazen kendileri bir araya gelip bir kuvvet teşkil etmeyi düşünmekte ancak lidersizlikten iki. adımın sonunda dağılmaktadırlar. Sözlerini duyurmak için teşkilâtlanmayı zaman zaman düşün - inektedirler, ama bunu nasıl yapacaklarını bilememektedirler ve bu arzu hep, bir romantik hasret olarak yürek lerinde kalmaktadır.

Yunanlılar istemesini biliyorlardı

Birinci Dünya Harbinden sonra yunanlılara İzmirin ve Batı Anadolunun büyük bir parçasının verilmesi Venizelosun kurduğu propaganda mekanizmasının gayretleri neticesidir, Yoksa, Müttefiklerden bir çoğu buna tamamile aleyhtar olduğu gibi bir diğer kısmı da aklından başka formüller geçirmekteydi. Venizelos iğneyle kuyu kazar gibi çalışarak böyle bir neticeye vardığından İzmire çıkan yunanlıların yaptıktan mezalimin bütün dünyada sert tepkiler uyandırması kumaş giritliyi can evinden vurulmuşa döndürmüştür. Hadisenin mânasını ve mahiyetini, Venizelos için ifade ettiği önemi anlamak için önce tamirin ve Batı Anadolunun yunanlılara nasıl verildiğinin hikâyesini bilmek, lâzımdır.

Gerçi 1915 yılının Şubat ayı sonunda Paristeki yunan maslahatgüzarı Sisilyanos Atinadaki Dışişleri Bakanlığına şöyle bir telgraf çekmiştir: "Clemenceau'nun bana bizzat ifade ettiğine göre kendisi, fransız hükümetini yunanlıların İstanbula yerleştirilmesi yolunda bir sarar almaya teşvik etmektedir." Ama tarih Çanakkaleye bir sefer yapılması tarihidir ve İttifak devletleri Yunanistanı da bu sefere dahil etmek için her şeyi bol keseden vaad edecek haldedirler. Üstelik Kral Konstantinde o sıalarda, Venizelosun bütün ısrarlarına rağmen harbe Müttefiklerin yanında girmeyi reddetmiştir ve batı memleketlerinden büyük bir kısmının umumî efkarını Yunanistanın aleyhine çevirmiştir. O bakımdan 1918'de hava hemen tamamile değişiktir.

Harbin sonunda yunanlıların İzmire ve Batı Anado luya yerleşmelerinin aleyhinde olan bir müttefik vardır: İtalya Fransa böyle bir ihtimali iyi gözle görmemektedir. Amerika Türkiyenin bölünmesini değil, manda altına sokulmasını istemektedir. Venizelosun tezine yakınlık gösteren tek müttefik İngiltere ye onun Başbakanı Lloyd George'dur.

İsteyenin bir yüzü...

Buna rağmen Venizelos 30 Aralık 1918'de Paristeki Barış Konferansına Yunanistanın taleplerini resmen bildirdi. Bunların içinde en önemli yeri İzmir ile Batı Anadolu tutmaktaydı.

Venizelosun bildirdiğine göre bütün Küçük Asyada 1.694.000 yunanlı vardır. Bunların 1.013.195 tanesi Batı Anadoluda yaşamaktadır, yunanlıların "Batı Anadolu"-dan anladıkları bölge şudur: Marmara denizi üzerinde İzmit, Mudanya, ve Bandırma; Çanakkale Boğazının doğu sahili; Egede Ayvalık, İzmir, Efes, Bodrum, Marmaris: içerde ise Bursa, Balıkesir, Edremit, Bergama, Manisa, Aydın, Nazilli, Denizli, Söke ve Sir Bazil Zaharoff'un doğduğu Muğla.

Fakat Venizelos mütevazidir. Bütün bu bölgeyi istememektedir. İstediği yerler Bandırma, Balıkesir ve hemen tamamile türk olduğunu kabul ettiği Denizli hariç Aydın vilâyetinin tamamıdır. Venizelosun lisanında İzmir, Aydın vilâyetinin bir parçasıdır. Bursa ile Mudanya Türkiyeye lütfedilmektediri Çanakkale ile İzmit ise İstanbulun statüsüne eş bir statüye sahip olacaklardır. Yunanlıların istedikleri Anadolu parçasının bir Marmara, bir de Ege üzerinde sahili bulunacaktır.

Yunanlıların rakkamlarına göre bu bölgede 818.221 yunanlı, buna mukabil 1.017.398 türk vardır. Yani türkler yunanlılardan gene de bir miktar fazladırlar. Yunanlılara 80 bin yahudi ve yabancı ile 23.500 ermeni ve ikibin bulgar eklendiğinde de türkler azınlıkta kalmamaktadırlar. Kurnaz giritli bu açıklamasına şu şerhi koymaktadır : "Ancak Rodos ve Oniki Ada bu bölgenin coğrafya ve ekonomi bakımından bir parçasını teşkil etmektedir. 1912'-de orada bulunan 370.138 yunanlı ile 24.652 türk hesaba katıldığı takdirde yekûn 1.188.359 yunanlıya karşı 1.042.050 müslüman olmaktadır."

Eee, böyle olunca bu bölgenin Yunanistana verilmesi en basit hakşinaslık icabı haline geliyordu!

Venizelos talebinde, Yunanistanın istediği bölgenin Anadoludan apayrı bir bütün teşkil ettiğini ilâve etmekte ve ora halkının ruhen yunan olduğunu da söylemekteydi

Halbuki Venizelosun rakkamları bir taraftan ziyadesiyle mübalâğalıdır, diğer taraftan bunlara temel olan istatistikler 1914'ten önceki istatistiklerdir. Bunu bildiği için kurnaz giritli talebinde şunları söylüyordu : "Birinci Dünya Harbi boyunca türkler 700 bin ermeniyi ve 300 bin yunanlıyı yok etmişlerdir. Şimdi Barış Konferansı bu zavallı halkın arta kalanım gene bir takım reform vaadleriyle avutarak osmanlı boyunduruğu altına tekrar nasıl gönderebilir? Sonra unutmamak lâzımdır ki 1914 ile 1916 arasında türk hükümeti 450 bin yunanlıyı hudut harici etmiştir ve bunlar geçici olarak Yunanistanda yaşamaktadırlar. Başka bir kaç yüzbin yunanlı ise içeriye sürülmüşler ve orada çoğu ölümle karşılaşmıştır. Hayatta kalanların yurtlarına iadesi ve ellerinden alınmış topraklarının kendilerine geri verilmesi buralardan osmanlı hakimiyetinin mutlaka kalkmasını gerektirmektedir."

Buna mukabil Venizelos "cömertçe bir teklifte bulunmaktadır: Yunanistanda kalacak topraklardaki türklerle Türkiyede kalacak İç Anadoludaki yunanlıları mübadele etmek kaabildir. Bunun Türkiyeye bir de faydası olacaktır: Türkiye halkı sadece müslümanlardan ibaret olacaktır!

Ancak kurnaz giritlinin avukatlığını yaptığı teklif Barış Konferansında hemen itibar görmedi.

İlk patırdılar

Venizelosun taleplerine karşı ilk tepki, beklenileceği gibi İtalyanlardan geldi. İttifak devletleri 28 Nisan 1915 Londra ve 19 Nisan 1817 Saint-Jean-de-Maurlenne andlaşmalarıyla Antalyayı ve İzmir bölgesini İtalyaya vermişlerdi: Yani Anadolunun bir parçan, iki devlete birden peşkeş çekilmiştii İtalyanlarla yunanlılar arasında bir soğuk harp hemen başladı. Ancak Harbin sonunda hemen hiç bir Müttefik İtalyadan yana değildi. Venizelosun işini büyük nisbette bu kolaylaştırdı.

12 Aralık 1918'de, yani Venizelosun yunan taleplerini Barış Konferansına bildirmesinden önsekiz gün önce Corriere d'Italia tamirdeki muhabirine atfen bir haber verdi. İzm'ire bir ingiliz subayı, Binbaşı Dickson gelmişti, şehir hemen bayraklarla donanmıştı. Bayrakların çoğu yunan bayraklarıydı. Yunanlılar asılan İtalyan bayraklarını yırtınışlardı. 13 Aralıkta, bu haberi tefsir eden Tem-

po gazetesi "İtalyanın evlâtları ve bayrakları her yerde hakarete uğramaktadır. Durum dayanılmaz hal almıştır" diye bir yazı yayınladı. Bir gün sonra italyan gençleri Cenovadaki yunan konsolosluğunun önünde nümayiş yaptılar. Konsolosluğa taş ve sopalarla hücum ettiler, konsolostan binaya italyan bayrağı çekmesini istediler. Yunan hükümeti bir tebliğ neşrederek tamirdeki hadisenin asil olmadığını ve bunu italyan gazetesinin muhabirinin tahrif ettiğtği bildirdi.

İtalyanlarla yunanlılar arasındaki çekişmeler bununla bitmedi. 31 Mayıs 1919'da Dışişleri Bakanı Politis Londradaki Elçisine bir hadiseyi haber veriyor ve bunun ingiliz gazetelerinde yunan arzularına uygun şekilde akis bulmasını istiyordu Politisin telgrafı şudur:

"İtalyanlar, Barış Konferansının müsaadesi olmaksızın, yunanlılar tarafından talep edilen Bodrum ve Marmaris ile civarını işgal ettiler. Bu işgalden faydalanarak müslümanların yunan işgalinden şikâyetçi olduklarının propaagndasını yapıyorlar. Müslümanlara silâh dağıtılmıştır ve Romanın Messagero gazetesi bu bölgelerde halkın mitingler tertipleyerek yunan işgalini protesto ettiğini yazmaktadır. İtalyanlar işgalleri altındaki topraklardan içeriye adamlar göndererek oralarda hadiseler çıkarmakta, sonra bunların suçunu yunanlılara yükleyerek yunanlıları işgal ettikleri toprakları idareden acizmiş gibi göstermeye çalışmaktadırlar. Böylece Konferansın türk halkının arzusuna aykırı bir karar almış bulunduğuna ispat gayretindedirler. İtalyanlar aynı oyunu Kuzey Epir ve Trakya için de oynamaya çalışmaktadırlar."

İtalyanlarla yunanlılar arasındaki soğuk harbin mali cephesine ait başka bir safha Venizelosun talebi üzerine Yunanistanın Londra Elçisi tarafından Foreigh Office'e yapılan şu resmi müracaatta açığa çıkmaktadır :

"6 Mayıs 1919.. Banca Commerciale d'Italia. Wiener Bankvereln'in İzmirdeki şubesini ilhak için gizli hazırlıklar yapmıştır. İzmirdeki başka düşman bankalarının yu-

15 Mayıs 1919

1919 senesi Mayısının ortasında yunan ordusu İzmire çıktı. İngiliz Donanma Komutanı türk komutanlığına kesin tebligat yaparak Yeni Kale etrafındaki geniş tahkimatın ingilizlere teslimini istemiş ve ingiliz donanması teslim aldığı tahkimatı yunanlılara devretmiştir. Yunan ordusu İzmir rıhtımına böyle çıkarıldı.

İzmir rumları çok senelerden beri İzmir şehri içinde âdeta başına buyruk bir taşlan kütle gibi hayat sürerlerdi. O gün, Frenk Mahallesi denilen çoklukla ramların sakin bulundukları zengin ve kalabalık muhitteki halk rıhtımları doldurup taşıtıyordu. Bu hengâme içinde İzmir Hükümet Konağıne el konuldu ve yunan ordusu ilk tasavvur deilen İzmir hinterlandını işgal etmek üzere yürüyüşe başladı. Yunanlıların ilk hamlede işgal etmeyi düşündükleri bölge Aydın ve Manisa vilâyetlerinin mühim kısımlarını kapsıyordu. Bunlar bir iki gün içinde işgal edildiler.

Yunanlıların İzmire çıkmasında feci ve azgın tecavüzler yapıldı. Üniformalı ve yüksek rütbeli türk subaylar şehit edildiler. Şehit Süleyman Fethi Beyin ismi bir gün için» de bütün memlekete bir sembol gibi yayıldı. Her yerde yunan ordusunun ve yerli ramların hareketleri tafsilatıyla anlatılıyordu. Bu, ölçüsüz teessür ve hiddet uyandırıyordu.

Bu üzüntü günleri İstanbulda ve Anadoluda bütün harbin kaybolması acısını ve bütün harp boyunca çekilen mihnet ve sefaletleri bastıracak bir meyusiyet içinde herkesi yaşamak için' çare bulmak kararma sevketmiştir. Yunan mezalimini protesto etmek, bunu yabancı memleketlere duyurmak, her şekilde ve her suretle kendilerini ve ailelerini savunmak fikri türkleri baştan başa harekete getirmiştir.

İşgal altında bulunan İstanbulda görülmemiş büyüklükte mitingler yapıldı. Anadoluda, bütün işgal edilen yerlerden daha derin bir teessürle savunma teşkilâtları kuruldu. Herkes ucunu bucağını ölçmediği ve zaten ölçmekle de meşgul olmadığı bir büyük mücadele havasının tesiri altında bir şey ve her şey yapmaya çalışıyordu.

İşte, 15 Mayıs 1919'un Türkiyede uyandırdığı ilk tepki budur.

Bu günlerin hadiseleri İstanbulu işgal eden Müttefik Kumandanlığını şu şekilde bir askeri tertibe sevketti : Yunan askeri, işgali bir hudut dahilinde durduruldu ve İstanbuldaki İngiliz Kumandanının adına nispetle Miln Hattı denilen bir hat çizildi. Bununla yunanlıların İzmir ve etrafındaki idaresine zaman kazandırmak ve istikrar vermek, içerde ve dışarda husule gelen galeyanı da belki sükûnete getirmek düşünülmüştür.

Fakat bu tedbir iki taraflı işledi. Yunanlılara yerleşmek için zaman ve fırsat kazandırdığı kadar Anadolu içinde bize müdafaa ve teşkilâtlanma için de vakit ve fırsat sağlamı; olda: Yunanlıların durdukları ve Miln Hattının geçilemeyeceği kanaatinin teminata altında her yerde türk cepheleri kuruldu. Bu cepheler iptidai ve tabii şekilde başlayarak zamanla her türlü istihale ve tekâmülden geçmeye koyuldular.

Bundan sonraki siyasi ve askeri büyük hadiseler kolayca hatırlanacaktır. Atatürk 19 Mayısta Samsuna çıktı. Erzurumdan başlayarak siyasi kongreler ve büyük ihtilâl teşekkülleri meydana geldi. Nihayet Heyeti Temsiliye ve BMM kurularak onun ordusu teşekkül etti.

Miln Hattının yunanlılar tarafından tecavüzüyle Anadolunun askeri mânada ve ölçüde zaptı ve istilâ edilmesi teşebbüsleri 1920 Mayısından sonra başlamıştır.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki beşyüz senelik uzaklık ve mücadele hesabının son tasfiye safhası İzmire çıkarmayla başlamıştır. Bu safhadaki müteakip tatbikatın ne olacağını bizzat M. Venizelostan şu şekilde dinlemiştim :

Yunanistanın Anadoluyu istila hareketi kesin neticeye vardıktan sonra yunanlılar Marmara havzasını ve Anadolunun batısında münasip gördükleri hatta kadar geniş bir sahayı ellerine alacaklar, burada bir nüfus mübadelesi yapacaklardı. Türkiyeye bırakılacak parça içinde bulunan bütün ramlar yeni yunan arazisi içine alınacaklar; içerde bulunan bütün türkler dışarı verilecekler di. Böylece Marmara sahillerine ve Ege denizinin adalarına ve iki ta-

tulması için italyan bankaları aynı cins hazırlıkların içindedirler. Bunlardan biri, bir İtalyan bankası tarafından yutulmamak için bir yunan bankasına iltihak etmek arzusunu göstermiştir... İtalyan bankalarının bu suretle İzmirin para piyasasına hakim olmak istedikleri yunan hükümeti tarafından müşahede edilmektedir. Bu bakımdan yunan hükümeti böyle bir italyan hakimiyetinin önlenmesi için gerekli tedbirlesin alınması lüzumuna kanidir."

Amerikanın davranışı

Müttefiklerden Amerikanın Anadolu üzerinde bir talebi yoktur. Ancak Başkan Wilson, italyanları hiç sevmediğinden yunan tezine yakındır. Wilson'un hedefi, prensiplerine uyan, yani Batı Anadoludaki yunanlıları osmanlı hakimiyetine terketmeyen bir hal çaresi bulmaktır. Ama yanındaki amerikan heyeti ve amerikalı mütehassıslar çok daha serttirler, yunan tezine iltifat etmemektedirler. Venizelos bunu, Anadoluda faaliyet göstermiş olan amerikan misyonerlerinin tesirine atfetmektedir ve onlara çok kızmaktadır. Nitekim yunan kilisesi vasıtasıyla bu misyonerlerin Amerikadaki yuvalarına ve merkezlerine şiddetli protesto telgrafları göndertmektedir

Konferansın Yunan Meseleleri Komisyonunda amerikalı Mr. Westermann yunanlıların verdikleri rakkamları yalanlamıştır. Zabıtlara göre Mr. Westermann şöyle demiştir:

"— Bir yunan ekseriyeti sadece İzmir sancağında vardır. Talep edilen toprakların heyeti umumiyesinde nispet % 63 türke karşı % 32 yunanlıdır. Bu istatistikler 1908'de Aydın vilayetinde yapılan askeri yoklamalardan alınmıştır. Bunlar sonradan amerikan misyonerlerinin raporlarıyla düzeltilmiştir."

Aynı Mr. Westermann Amerikaya döndüğünde, 1920-21 kışında vatandaşlarına şunları anlatmıştır :

"— İzmirde bulunan batılıların büyük ekseriyeti, amerikalı misyonerler, amerikan tütün şirketi, ingiliz Freshfield ve Withall firmaları hep, tamirin yunanlılara

ve verdiği netice!

raf karasına hakim olan bir Büyük Yunanistan kurulmuş olacaktı.

M. Venizelos Lozandaki müzakerelerimiz esnasında kendisinin Yunanistanı ne halde ve ne ümitler içinde bıraktığını (AKİS'in notu: M. Venizelos Yunanistanda 14 Kasım 1920 seçimlerini kaybederek işbaşından uzaklaştırılmış, ancak yunan hezimetinden sonra yeniden sorumluluk alarak barışı sağlamak üzere Lozan Konferansında memleketini temsil etmiştir) ve şimdi ne vaziyette onu müdafaa etmeye çalıştığını samimi bir teessürle hikâye ederdi. Bu teessürleri esnasında kendisinden sonra gelenlerin hem meseleleri bilmediklerini, hem fena idare ettiklerini söylerdi. Ayrıca Müttefiklerin kendisini rica ve minnet ile İzmire davet ettikten sonra terkettiklerini anlatırdı. Tabii bütün bu konuşmalarımız, tarih içinde iki milletin çetin imtihanlardan geçtikten sonra artık gelecekte birbirine bağlanmış olarak yaşamaları gerektiğini samimi olarak takdir etmek kararına bağlanırdı.

Tiirk-Yunan anlaşması bu maceralardan, felâketlerden ve görüşlerdeki tarihi tekâmüllerden geçmiştir. Şimdi, bu münasebetlerin Kıbrıs olaylarıyla yeni ve çetin bir imtihandan geçmesini yaşıyoruz. Hadise İzmire çıkış ve Anadoluyu istilaya kalkma gibi bîr ölçüyle tabii mukayese edilemez. Kıbrıs olayları daha ziyade şiddet Ve mezalim yoluyla türk milletinin hatırasında kalacak. Türk-Yunan münasebetleri onun derin ve umulmaz yaralarından müteessir olacaktır. Milletlerin hayatında bu derin teessürler daima tamiri en güç olan yaralar bırakmak tehlikesini taşımışlardır, taşıyacaklardır.

Kıbrıs olaylarının bir özelliği de büyük ölçüde bunların, Türkiye ve Yunanistanın kaderlerinin birbirinin yaranda ve yakınında olduğu gerçeğini kavramamış kavramak istidadında olmayan sorumsuz sergüzeştçilerin tesirinde bulunmasıdır. Küçük, kaba kuvvet zevki, küçük intikam hırslan insanın aklını gerçekten durduracak misaller v,e örneklerini her gün vermektedir. Bunların gelecek zamanlara bırakacakları derin teessürlerin neticeleri kestirilemez.

İki misalle bu olayları iyice anlatmak isterim.

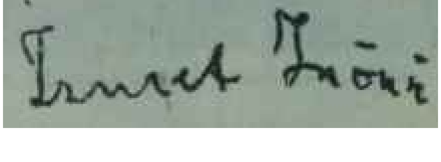
Resmen Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin Kıbrısa yerleşmeye çalıştıkları ve bu kuvvetlerin komutanının Adada bulunduğu bugünlerde boşalmış türk köylerindeki türk evleri sistemli bir surette her gün yakılmaktadır. Kıbrıs idaresinin türkler için hazırladığı sistem budur.

Bir başka misal: Lef köşede türk cemaati kısmından kadın-erkek işçiler ingiliz üslerinde çalışmak için sabahleyin yola çıkıyorlar. Yolda Kıbrıs Polisleri bunları durduruyor. Yanlarında, Polis Yardımcısı adı altında silâhlı adamlar vardır. Kadın polisler kadınları ve erkek polisler erkekleri arıyorlar. Ama, nasıl bir arama.. İç çamaşırlarına kadar her şeylerini çıkarıyorlar, vücutlarının gizli yerlerine bakıyorlar, yiyeceklerini döküyorlar, sigaralarım alıyorlar. Kadınların mahrem kısımlarının görülmesini ve yoklanmasını silâhlı yardımcılar söz sarkıntılığıyla eğlence konusu yapıyorlar. Akşam dönüşlerinde tekrar aynı muayene tekrarlanıyor.

Bunun adı Polis Muayenesidir.

Rumlar bu Polis Muayenesinin Kıbrıs Hükümetinin hakkı olarak ingilizlerin yardımıyla yapıldığı gibi Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin yardımıyla da destekleneceğini ümit edebiliyorlar. Kıbrıs idaresinin iç ve dış işlerinden sorumlu bakanları beyanları ve talepleriyle bu desteği kendi hakları olarak ilan edebiliyorlar. Bu bakanlar Kıbrısa gelecek bütün Barış Kuvvetlerinin kendi emirlerinde bulunması lâzım geldiği kanaatini ifade edebiliyorlar.

Bu olayların ne neticeler vereceğini ve Türk-Yunan münasebetlerinin istikbaline nasıl bir istikamet çizeceğini artık kimse tahmin edemez.

verilmesinin aleyhindeydiler. Buna rağmen, bir uyuşma sonu netice bunun aksi çıktı."

Amerikalılar Batı Anadoludaki yunanlıların Osmanlı hakimiyeti altında kalmalarını hiç bir zaman ileri sürmemişler. Ama bunların Yunanistana katılmalarını da istememişlerdir. Amerikalı mütehassısların Konferansın Yüksek Konseye sunulan Yunan Meseleleri Komisyonunun raporunda belirtilen teklifleri şu olmuştur: "Amerikan delegasyonu bu bölgelerin Türkiyeden koparılıp alınmasına muhaliftir. Amerikan delegasyonu müstakbel türk devletinin bir manda devlerinin vesayeti altına Konulabileceği tezini savunmuştur."

Fakat Başkan Wilson bu görüşü kaale almamış ve Dörtler Konseyinin 13 Mayıstaki toplantısında yunanlıların 15 Mayısta İzmire çıkmasını kolayca kabul ettikten başka şunları da söylemiştir:

"— İtalyaya Güney Anadoluda bir manda veririz. Yunanistan İzmir ile mütehassıslarımızın - aslında, sadece ingiliz ve fransız mütehassısların- üzerinde mutabık oldukları topraklarla Oniki Adayı alır. Aydın vilayetinin geri kalan kısmı için de bir Cemiyeti Akvam mandasının teşkilini ve. bu mandanın Yunanistana verilmesini teklif ediyorum."

Bir teklif İngiliz ve fransız mütehassısların kabul ettiğinden de ileridir. Zira Venizelosun tamamını istediği Aydın vilâyetinin sadece bir parçasını yunanlılara vermeyi ingiliz ve fransız mütehassısları kabul etmişlerdir. Clemenceau'nun yunanlıların büyük bir idare kudretine sahip olmadıkları yolundaki itirazını ise Başkan Wilson şöyle cevaplandırmıştır:

"— Yunanlılar henüz modern bir millet muamelesi görmemişlerdir. Kendilerine güven göstermekle onları iyi yolda teşvik etmiş oluruz."

Görülüyor ki İzmirin yunanlılara verilmesi hadisesinde Başkan wilson şahsen karar almış ve kendi heyetinin mütaleasını kulak arkası etmiştir. Böylece, aslında Türkiyeden toprak alınmasına muhalif olan Amerika Türkiyenin bir büyük parçasının Yunanistana gitmesinin alemdarlığını yapmıştır. Wilson'un bu davranışı, Venizelosun Başkan üzerindeki inanılmaz nüfuzunun neticesidir. '

İtalyanlar İzmirin Yunanistana verilmesinin aleyhinde, amerikanlar Wilson'un ısrarıyla buna, taraftar.. Ya öteki iki Büyüğün, İngiltere ile Fransanın tutumu nedir? Bu tutumu en iyi gözler önüne seren vesika, Dörtler Konseyinin 21 Mayıs 1919'da yaptığı toplantının zabıtlarıdır. O toplantıya Lloyd George Anadolu hakkında bir plânla gelmiştir.

O plân ve onun üzerindeki müzakerelerin hikâyesi önümüzdeki haftanın yazısının konusudur.

Dört Büyükler: Lyod George, Orlando, Clemenceau ve Wilson

KIBRIS OLAYLARI

Durum

Her kafadan ayrı ses

Geride bıraktığımız hafta içinde Kıbrıs olaylarının yıldızı, Cumartesi gecesi Kıbrıs televizyonunda parlayıveren İhsan Ali adındaki bir türktü. Adanın batısındaki Ktima kasabasında oturan bu sayın bay, rum dinleyicilerin büyük bir zevkle izledikleri bir konuşmada Kıbrıstaki türklerle rumların "yeniden barış içinde ve kardeşçe" yaşamalarının mümkün olduğunu ileri sürüyordu! İsminin başına nereden geldiği belli olmayan bir doktor ünvanım koyan İhsan Aliye göre, Kıbrıslı türk liderler kendi politikalarını yürütebilmek için türk halkı arasında her türlü şiddet hareketine başvuruyorlar, herkesi dehşete düşürerek iş başında kalmayı sağlıyorlardı. Dahası da vardı: İhsan Ali bütün gücüyle taksimin karşısındaydı. Taksimi isteyenler, olsa olsa, ada halkını parçalamaktan fayda liman kimseler olmalıydı.

U'thant
Ak *koyun, kara koyun*

Bu konuşmadan sonra hemen bütün Kıbrısta bir anda ün salıveren İhsan Ali kimdir? Bu sorunun karşılığını vermek Adalılar için güç olmadı. Bu adamın nasıl biri olduğunu Ada türkleri zaten çoktanberi biliyorlardı. Gençliğinde okumak için anavatana gelmiş, fakat İstanbulda, zar zor, ancak Tıbbiyenin ikinci sınıfına kadar yükselebilmişti. Daha o zamandan, hocalarının kendine ayrıcalı bir davranış göstermemesinden dolayı, soydaşlarını Kıbrıs türklerine karşı ilgisiz sanacak kadar gaflet içindeydi. Dehasının anlaşılmamasından büyük bir üzüntü duyuyor, kendini herkese kabul ettireceği günün gelmesini bekliyordu. İhsan Ali, bu günün geldiğini, ilk olarak Adaya bağımsızlık verildiği zaman sandı. Fakat sonradan gördü ki Ada türkleri kendisine fazla güven beslemiyorlar, onu önemli bir yere getirmekte sakınca buluyorlardı. Bunun üzerine soydaşlarından uzaklaşarak ramlara yaklaşmaya, onlara yaranmaya çalıştı. Fakat İhsan Alinin talihsizliğine bakınız ki, kendi soydaşlarına oyun oynamak isteyen bu adama rumlar bile güvenemediler. Böylece İhsan Ali, büyük bir iç ezikliği duyarak, uzun bir süre, ikinci plâna itilmiş kaldı.

Adadaki son olaylar patlak verip de rumlarla türklerin yolu birbirinden adamakıllı ayrılınca rum idareciler birdenbire ihsan Aliyi hatırladılar. Acaba bu adamı, o sırada hükümetten çekilen türk yöneticilerinin yerine koyamaz mıydılar? Bu düşüncelerini açıkladıkları zaman, İhsan Ali kulaklarına inanamadı. Demek beklediği gün gelip çatmıştı. İşte kendisine türk topluluğunun liderliği teklif ediliyor, iş başına çağırılıyordu. Ama varsın kendisini iş başına çağıranlar soydaşlarına karşı en akla gelmedik suçları işleyen, en inanılmaz dolapları çeviren ve türkleri Adada basit bir azınlık durumuna düşürmek isteyen Kimseler olsunlardı...

İşin doğrusunu söylemek gerekirse, ramların Adadaki türkleri parçalamak için' çevirdikleri bu son dolapta oyuna gelen yalnız İhsan Ali değil, yaptıkları işin önünü ardını düşünmeyen diğer türk liderleri de oldu. Evet, karşılaştıkları durum çok güçtü ama, içerden rıücadeleye devam edeceklerine hükümet dışına çekilmekle ve öyla kalmakta ısrar etmekle hem ramlarım, hem de İhsan Ali gibilerinin ekmeğine yağ sürmüşlerdi.

Finlandiyadan Kıbrısa

Yeniden hükümet içine dönerek türklerin haklarını orada korumaya çalışmak gereği, Kıbrıslı türk liderler için, bu hafta başında daha da kuvvetle ortaya çıkmıştır. Çünkü yapılan uzun görüşmeler sonunda ve

bir düzine kadar isim sayıldıktan sonra, nihayet bir arabulucu bulmak mümkün olmuştur ve bu arabulucu, hazırlıklarını tamamlar tamamlamaz. Kıbrısa gidecektir

Tarafların çetin pazarlıklardan sonra üzerinde görüş birliğine vardıkİarı arabulucu, Finlandiyalı diplomat ve iktisatçı Sakkari S Tuomioja'dır. Halen Finlandiyanın İsveç Büyükelçisi olan 62 yaşındaki Tuomloja, çeşitli zamanlarda Maliye, Ticâret ve Dışişleri Bakanlıklarını yönettikten başka 1953 yılında bir süre Başbakanlık da yapmıştır, 1957 ve 1960 yılları arasında Birleşmiş Milletler Avrupa İktisadî Komisyonunun başkanlığında bulunmuş, 1980 ve 1981 yıllarında da Laos iç savaşında tarafları uzlaştırmaya çalışmıştır,

Milletlerarası konularda oldukça derin bir bilgisi bulunmakla beraber, Tuomioja'yı Kıbrısta çok çetin bir göreyin beklediğine şüphe yoktur. Bir kere, ortada, artık bir daha bir arada yaşayamayacakları anlaşılan iki topluluk vardır. Buna rağmen çoğunluğu elinde bulunduranlar azınlıkta olanları günün birinde nasıl olsa kendi istedikleri biçime sokacaklarını düşünerek, iki topluluğun fizikî ayrılığına engel olmaya çalışmaktadırlar. Buna karşılık azınlıkta olanlar da millî benliklerini, can ve mal güvenliklerini koruyabilmek için tek çıkar yolun - hangi biçim ve isim altında olursa olsun - ayrılık olduğunu düşünmektedirler. .

İkinci olarak, çoğunluğu ellerinde bulunduranlar azınlıkta olanlara hiçbir özel hak ve yetki tanımaya yanaşmadıkları gibi, mevcut milletlerarası anlaşmalara karşı da hiçbir saygı duymamaktadırlar. Karşılıklı görüşme ve pazarlık yollarından imzalanan anlaşmaların, hazırlanan Anayasanın kendilerine zorla kabul ettirildiğini söyleyecek kadar gerçeklere aykırı davranışlardan kaçınmamaktadırlar, İşin acısı, başlangıçta bu milletlerarası yüklemlere saygı duyan ilgili bir devlet, yani Yunanistan da, şimdi, Kıbrıs ramlarının baskısıyla, bu yüklemlere karşı durum almıştır. Yeni Yunan Kralı Konstantin, Yunan Meclisi önünde yaptığı açış konuşmasında Zürih ve Londra anlaşmalarının yürümeyecek türden olduklarını ileri sürmüş ve değiştirilmeleri gerektiğini söylemiştir. Bu anlaşmaların yürümelerini sağlayacak çareleri aramak yerine değişmelerini temine kalkışmak, Kıbrıstaki iki topluluğun bir arada yaşamaları konusundaki son imkânı da ortadan kaldırmak demek olduğuna göre, tüvitlerin iki topluluğun birbirinden şu ya da bu şekilde ayrılması yolundaki istekleri kendiliğinden doğrulanmaktadır.

Âleme verir talkını.

Üçüncüsü, Ada türklerini basit bir azınlık durumuna düşürmek isteyen rumlar bu amaçlarına ulaşmak için. bütün barışçı yolları kendi isteklerinin karşısında olduğuna göre, yalnız ve yalnız kaba kuvvetten fayda ummaktadırlar. O kadar ki, Adaya düzenin yeniden kurulmasını, mal ve can güvenliğinin korunmasını sağlamak amacıyla gönderilen milletlerarası barış kuvvetini bile türkleri sindirip yola getirmek için kullanmak istemektedirler. Gerçekten Kıbrıs ramlarının barış kuvvetinin görevi konusunda kopardıkları gürültünün anlamı bundan başka bir şey değildılr. Onlara kalırsa bu kuvvet Ada türklerine karşı girişilen sindirme ve yıldırma hareketine karşı durum almak şöyle dursun. ramlara sinsi amaçlarına erişmek için yardım bile etmelidir!

Türk hükümeti, her zamanki gibi bugünlerde de, Kıbrıstaki durumu büyük bir dikkatle islemektedir. Rumların kopardığı gürültü ne olursa olsun, Adaya gönderilen Barış Kuvvetinin oradaki türkleri basit bir azınlık durumuna düşürmek için kullanılmalarına elbette müsaade edilemez. Ayni şekilde, finli arabulucunun çalışmaları da devamlı olarak izlenecektir. Tuomioja, Kıbrısta anlaşmaya giden yolun yalnız Lefkoşeden değil, ayni samanda Atina ve Ankaradan geçtiğini anlamış olmalı ki, Kıbrısa gitmeden önce bu son iki başkente uğrayıp ilgililerle görüşeceğini bildirmiş bulunuyor. Ankarada yapacağı görüşmelerde kendisine türk görüşü hiçbir tereddüde imkân bırakmıyacak şekilde anlatılacaktır.

Sigortacılık

Kanundan beklenilen

Türkiyede bir tekel maddelerinde hark vadır. bir de sigorta tarifesinde. Ama adamın biri çıksa, deliliği yüzünden tekel maddelerini ucuz iyatla satışa arzetse, bu suç olmaz da, sigorta tarifelerinde yapılacak ufacık bir tenzilât insanı sürüm sürüm süründürmeğe yeter de artar bile.

30 Aralık 1959 tarihinde, yani inkılâptan beş ay, yeni yıldan da iki gün önce, Resmî Gazetede bir kanun yayınlandı, 7397 sayılı olan bu kanun, sigorta şirketlerinin murakabesi ile ilgiliydi sigorta işlerimize yeni bir düzen ve istikamet vermek maksadıyla çıkarılmış olan bu kanun, yeni bir sistem getirmiş, fakat bu sistem, sigortacılığımızın gelişmesinden ziyade büsbütün kısırlaşmasına yol açmıştır, 7397 sayılı kanunun yayınlandığı tarihe kadar hızla gelişmekte olan sigortacılığımız o tarihten sonra gerilemeye başladığı gibi, birçok kimsenin de sigortacılıktan ayrılmasına yol açmıştır.

Şirketleri korumak maksadıyla çıkarılmış olan kanun, fazla tenzilâttan meydana gelebilecek kâr noksanlığını önlemek gayesini gütmektedir. Buna karşılık bu kanunla sigortacılığın temeli olan acente ve prodüktörlük müessesesinin el ve ayağı bağlanmıştır. Memleketimizde sigortacılık aşağı yukarı milli bankacılıkla birlikte kurulmuş ve onunla ayni gelişme seyrini takip etmiştir. Ancak 7397 sayılı Sigorta Kanunu ile sigortacılığın büyük bir duraklama devrine girdiği müşahede edilmektedir.

Sigorta Kanunu, sigortada tarifeleri dondurmuş, tenzilat imkânlarını ortadan kaldırmıştır. Bu suretle eskilik, ustalık, fazla enerjiye sahip bulunmak ,bilgisi fazla olmak, yeni istihsal kaynaklan bulmaya yetecek kaabiliyetler olmaktan çıkmıştır. Zira tarife ayni tarifedir. Tenzilât ve çeşitli değişikliklerle kolaylıklar sağlanması imkânları ortadan kalkınca da, sigorta olmak ihtiyacındaki kimselerin prodüktörü tercih etmesine lüzum kalmamaktadır. Herkes, istediği şirkete gidip sigortasını yaptırabilmektedir.

"Madem ki prodüktör olmadan herkes kendi kendine gidip sigorta olmaktadır, öyleyse prodüktörü korumaya neden lüzum görülüyor?" diye bir düşünce akla gelmektedir.

Sigortanın lüzum ve önemi

Dışardan incelendiği zaman meselenin böyle olduğu zannedilmekle beraber, işin biraz derin incelenmesi halinde hadisenin aslında bambaşka olduğu görülmektedir. Memleketimizde sigortanın lüzum ve önemine inanmış olan kimseler nüfusumuzla kıyas edilemiyecek kadar azdır. Bu yetmiyormuş gibi, bir takım yobazlar da, sigortanın dinimize aykırı olduğu propagandasını yapmaktadırlar. Buna karşılık, millî servetlerimizi korumamız, ancak bun/lan sigorta etmekle kaabil olabilir. Bu durumda, halkı sigortanın lüzum ve faydasına inandırarak sigorta olmaya teşvik edecek meslek kolunun önemi birdenbire meydana çıkmaktadır.

Sigortanın lüzumunu anlatacak konuşmalar yapmak, memleketin en ücra. köşelerine kadar gitmek suretiyle sigorta fikrinin yayılmasına hizmet etmek ancak prodüktörün yapabileceği bir iştir. 7397 sayılı kanun prodüktöre gitmek lüzumunu ortadan kaldırdığı için prodüktörler de kârı olmayan bu işten vazgeçmekteler, sonunda sigortayı teşvik edecek çok faydalı bir sınıf ortadan kalkmaktadır.

Prodüktör ve acentenin sigortayı cazip göstermek için istifade edeceği en önemli vasıta, çeşitli tenzilât sistemleridir. Haddizatında ticareti sağlayan unsur da tenzilâttan başka birşey olmasa gerektir. Oysa ki, sigorta şirketlerinin murakabesi hakkındaki 7397 sayılı kanun serbest rekabeti çok şiddetli hükümler getirerek önlemektedir.

1958 yılında 4 Ağustos kararlan ile istikrar tedbirleri alınmaya başlanmış, adım adım serbestiye gidilmek suretiyle Millî Korunma Kanununun senelerce tecrübe edilmiş tahripkâr tesirlerinin izalesi yolları araştırılmıştır. İş bu safhadayken, istikrar tedbirlerinden bir yıl sonra birdenbire sigorta konusunda bütün rakabet şartlarını ortadan kaldıran bir kanunun ne hizmete çıkarıldığını anlamaya imkân olmasa gerektir. Buna rağmen sigorta mevzuatında getirilen yeni hükümlerle çok şiddeti ve sıkı bir rejime gidilmiştir.

Bir otomobil kazası
Sigortasızın başı dertte?

Maddelerin anlamı

7397 sayılı kanunun 25. maddesinde şöyle denilmektedir: "Sigorta Şirketleriyle bilûmum istihsal organları, sigortalılara doğrudan doğruya veya dolayısıyla ne şekilde olursa olsun Iskonto yapamazlar. Ayrıca, Vekâletçe tespit olunandan faala ödeme mehli veremezler.

Bu mecburiyetlere riayet etmeyenlere tatbik edilecek cezaî hükümler ise 48. maddede gösterilmektedir. "25. maddeye aykırı hareket 5 bin liradan az olmamak şartıyla ağır para cezasıyla cezalandırılır."

Bu fiil tekerrür ederse ağır para cezasına iki misli olarak hükmedileceği kanunda belirtilmektedir.

Öte yandan, 23. madde de şu hükmü getirmektedir: "Sigorta umumî şartları ile buna ait talimat, Ticaret Bakanlığınca tanzim veya tasdik olunur. Sigorta, şirketleri, gerek bu şartların, gerekse talimat ve tarifelerin dışında muamele yapamazlar."

Böylece tarifenin hem altında, hem de üstünde muamele yapmanın yasak olduğu anlaşılmaktadır. Bu yasağa riayet etmeyenlerin ne şekilde cezalandırılacağı da 49. maddede gösterilmektedir : "28. maddedeki memnuniyetlere aykırı hareket edenlere 10 bin liraya kadar ağır. para cezası hükmolunur. Tekerrürü halinde verilecek ceza öncekinin iki mislimden aşağı olamaz."

Bu demektir ki, 10 bin lira ceza verilecek, bu cezaya rağmen ayni fiili yapanlar 20 bin lira ağır para cezası ile cezalandırılacaklardır.

Tarifenin altında veya üstünde muamele yapmanın suç olduğunu ve bu suçun yukarıdaki ağır cezalara, çarptırılmasının da yerinde sayılacağı bir an için kabul edilsin. Fakat bir şirket veya sigortacı tarifenin altında veya üstündeki muameleyi isteyerek değil de yanlışlıkla yapmışsa o zaman ne olacaktır? Zira bu tip hatalar, yanlışlıklar haddizatında herkes tarafından yapılabilir. Zaten ekonomik hayatımızın hiçbir branşında bu kadar ağır cezalarla sonuçlanan hata yoktur. Eskiden Millî Korunma Kanununda böyle alelâcaip cezalar vardı. Onlar kaldırıldı ama, onların yerine daha acaip cezaları 7397 sayılı kanun getirmiş olmaktadır. Bu durumda hiçbir sigortacının eroin kaçakçılığı gibi tehlikeli bir suç haline getirilmiş bu mesleğe seve seve bağlanamıyacağı aşikârdır.

Başka memleketlerde

"Durum başka memleketlerde acaba nasıldır?" diye incelenecek olursa, oralarda böyle üniforma gibi ayni tip tarifeler olmadığı görülecektir. Her şirket kendi tarifesini kendisi yapmakta, sigorta faaliyetini de ona göre idare etmektedir. Halbuki sigorta murakabe kanunu, sigorta umumî şartları ve tarifeleriyle bunlara ait talimatın Ticaret Bakanlığınca tanzim ve tasdik olunacağını, sigorta şirketlerinin gerek bu şartlar, gerekse tarife ve talimatların dışında muamele yapamıyacaklarını, Bakanlığın ihtiyaç halinde dilediği sigorta branşlarında sigorta şirketlerini ve tarifelerini tanzim ve tatbikte serbest bırakabileceği veya bu serbestiyi kaldırabileceğini belirtmektedir. Bu hükümden sadece hayat sigortaları nispeten muaf tutulmuştur.

Öte yandan, kanun 30 Aralık 1959 da yayınlandığına göre, aradan dört seneden fazla zaman geçmiştir. Buna rağmen bu müddet içinde hiçbir sigorta branşında tarifelerin serbest bırakılması bahis konusu olmamıştır. Bu durumda başka memleketlerin sigorta tarifeleriyle serbest rekabet şartlan içinde çalışmamıza imkân kalmamaktadır. Zira tarifelerimiz bazı durumlarda Avrupa fiyatlarından yüksek, bazı durumlardaysa düşük bir mahiyet arzetmektedir. Bu da çeşitli aksaklıkların kapısı olmaktadır.

Bu arada, en ziyade şaşılacak husus, 7397 sayılı kanunun, "tarifelerin altına veya üstüne çıkarsanız karışmam ha!.." diyerek kaşlarını çatmasına rağmen, devlet" sektörünün hâlâ sigorta işlerinde eksiltmeler tertiplemesidir. İhaleye çıkarılan bir sigorta işine bütün sigorta şirketleri iştirak etmekte ve fiyat vermektedirler. Fiyat kırmalarına imkân yoktur. Zira yukarıdan beri anlatılanlar, fiyat kırmalarına imkân olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu durumda Devlet sigortalan neden eşit şartlarla millî sigorta şirketleri arasında bölünmez de, böyle komik eksiltme faaliyetlerine girişilir, anlamaya imkân yoktur!

Otomobil kaza sigortaları

Bir diğer mesele de, bu yıl tatbikine başlanan otomobil kaza sigortalarında 500 liralık muafiyet meselesidir.

Bu yıl Tarife Komitesi, primlerde yüzde 20 tenzilât yaparak, 500 liraya kadar hasarları ödeme dışı bırakmıştır. Böylece meselâ, bir arabada 750 liralık hasar husule gelmişse, bunun 250 lirası ödenmekte ve bu muamele her hasarda aynı şekilde cereyan etmektedir. Muafiyet, kamyonlarda 2000 liraya kadardır. Bu durumda gerek kamyon, gerekse binek arabalarında sigorta olma nispeti bu yıl çok düşmüştür. Böylece sigorta fikrinin gelişmesi ve millî servetlerin sigorta edilmesi konuşunda önemli bir azalma sebebi daha yaratılmış olmaktadır. Fakat asıl mesele, sigorta miktarının azalmasından ziyade, sene sonunda hasar miktarının global olarak artması tehlikesidir. Zira muafiyet 500 lira olduğuna göre, hasar tespitlerinin daima 7-800 lira fazlasıyla yapılması muhtemeldir. 500 lira muafiyet haddi için, 200-300 lira da bu muafiyet haddini sağlayabilmenin ücreti!

Filhakika, şirketler 500 lira muafiyetle sigorta yaptıkları için, bu durumdan zarara düşmemiş gibi görünmektedirler. Ama bir taraftan primler yüzde 20 azaldığı için, bir taraftan muafiyet yüzünden birçokları sigortadan vazgeçtiklerinden ve nihayet 200-300 liralık da gayrimeşru ödemeler işin içine karıştığı için, otomobil sigortalarından bu yıl şirketler büsbütün yanacaklardır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Hindistan

Geçimsiz kardeşler

Hint yarımadasının kuzey doğusuna düşen Orissa eyaletinin Rurkela şehrinde, geride bıraktığımız hafta içinde, yılın en içler acısı olaylarından biri cereyan etti. Hindistan İçişleri Bakanı G.L. Nanda'nın bu haftanın ilk günü Parlâmentoda yaptığı konuşmaya bakılırsa, bu olay sırasında 200 katlar insan ya taslanmak, ya dövülmek, ya da linç edilmek suretiyle öldürüldü; bini aşkın insan da ya ağır, ya da hafif şekilde yaralanarak hastahanelere taşındı. Almanlar tarafından kurulan demir-çelik dökümhanelerile tanınan Rurkela şehrinde bulunan ingiliz ve amerikanlar olay başlar başlamaz selâmeti ortadan kaybolmakta buldular, almanlar biraz daha yürekli çıktı, dökümhanelerden ayrılmadılar. Zaten, olayın avrupalıları korkutacak hiçbir, tarafı olmaması gerekirdi. Zira birbirlerine girenler yerlilerle yabancılar değil, hindularla müslümanlardı.

Hindistanda zaman zaman patlak vermekle beraber son yıllarda biraz gevşemiş görünen hindu-müslüman geçimsizliğinin bu sefer öyle pek gözle görünür bir sebebi yoktur. Gerçi bundan bir süre önce Kalküta camilerin den birinde kaybolan kutsal sakal yüzünden bir arbede çıkmıştı ama, sonunda iş tatlıya bağlanmış, ortalık yatışmıştı. Fakat geçen hafta içinde olup bitenler, ortalıktaki sessizliğin ne kadar yüzeyde ve geçici olduğunu açıkça göstermektedir.

Geçen hafta Orissa eyaletinin Rurkela şehrinde başladıktan sonra oradan Kalküta, Camşedpur ve Raygarh'a ve Bihar eyaletine atlayan hindu-müslüman geçimsizliğinin nedenleri, aslında, dinsel olmaktan çok sosyal ve ekonomiktir. İngilizlerin 1941 yılında Hint yarımadasından çekilmesinden sonra Hindistan ve Pakistan diye ikiye ayrılan bu ülkede yaşayanlar, o zamana kadar birbirleriyle barış içinde yaşayabiliyorlardı. Fakat bu ikilikten sonra, birbirlerine düşman gözüyle bakmaya başlamışlardır. Hele birtürlü çözülemeyen Keşmir anlaşmazlığa bu düşmanlığı daha da çoğaltmaktadır. Böyle olunca, ne Pakistanda yaşayan 10 milyon hindu, ne de Hindistanda yaşayan 40 milyon müslüman için huzur kalmıştır.

Çözüm yolu nedir?

Her iki ülkedeki sosyal ve ekonomik durumun ilkelliği, bu huzursuzluğu hergün biraz daha körüklemektedir. Gerçekten, kendi öz evlâdı diye baktığı müslümanları beslemekten yoksun olan Pakistan, sınırları içindeki hindulara birer asalak diye bakmakta, ayni şekilde Hindistan da 1947 paylaşmasından arta kalan müslümanları benimseyememektedir. Özellikle Doğu Pakistandaki ekonomik durum bozuk gittikçe, Hindistanda, Bata Behgal eyaleti üzerinden bir hindu akını başlamaktadır. Bu akın bu yıl da kuvvetlenmiştir, çünkü Doğu Pakistan şu sırada önemli bir ekonomik buhran içindedir.

Doğu Pakistandan Hindistana göçen hinduların yerleştikleri dolaylarda müslüman aleyhtarı propagandalar yaptıkları. anlaşılıyor. Konuyla ilgili yorum yapanların hiçbiri, bu propagandanın son olayları yaratmakta büyük bir rol oynadığını gizlemiyor. Pakistandan göçen hinduların kulaktan kulağa yaydığı söylentiler Doğu Hindistanda büyük bir infial uyandırmış ve Kalküta olayının üzerinden iki ay bile geçmeden hindularla müslümanlar arasında yeni bir dövüş patlak vermiştir. Gelen haberlerde, Hindistan hükümetinin olayların çığrından çıkmasını önlemek için büyük gayretler harcadığı bildiriliyor. Hattâ Hint Başbakanı Nehru Pakistan Devlet Başkanı Eyüb Hana Ur mesaj yollayarak geçimsizliğin önlenmesine yarayacak köklü tedbirler almak için iş birliği yapılmasını istemiştir, Bilindiği gibi, iki devlet adamı arasındaki münasabetler iki yıldır, Keşmir anlaşmazlığı yüzünden alabildiğine soğuk bulunuyordu.

Hint yarımadasında sürüp giden hindu-müslüman geçimsizliğinin çözümüne giden yolun Hindistanla Pakistanın ortak çalışmasına bağlı bulunduğuna şüphe yoktur. Bu bakımdan. eğer olumlu bir sonuca ulaşırsa, Nehrunun teşebbüsünü memnunlukla karşılamak gerekir. Fakat bu teşebbüs sözde kalmamalı, davranışlarla desteklenmelidir. Ne yazık ki, Hint hükümetinin aldığı bir karar, Nehrunun iyiniyeti konusunda bazı tereddütler uyandıracak türdendir, Hint İçişleri Bakanı Nanda'nın açıkladığına göre, Doğu Pakistandan Hindistana kaçan hindulara karşılık, Assamda yaşayan 300 bin kadar müslüman da önümüzdeki bir yıl içinde Pakistana göçmeye teşvik edilecektir. Buna teşvikten çok, zorlama demek doğrudur. Eğer Nanda'nın bu söyledikleri gerçekleştirilirse, hem hindularla müslümanlar, hem de Hindistanla Pakistan arasındaki münasebetler, önümüzdeki günlerde iyileşeceğine kötüleşecek demektir.

Nehru ve Eyüb Han
Düşman kardeşler

Batı - Doğu

Zenginler ve fakirler

İçinde bulunduğumuz haftanın ilk gününde, Cenevrede. bütün Birleşmiş Milletler üyesi devletlerin katıldığı bir konferans toplandı. Devletler, bu konferansa verdikleri önemi göstermek için açılışa ya dışişleri bakanlarım, ya da ticaret bakanlarını gönderdiler. Devlet başkanlarının çoğu da, toplantıya bizzat katılamamanın verdiği üzüntüyle, özel bildirilerde bulundular, bu bildirileri konferansta okuttular. Konferansta ilk gün bildirisi okunanların başında, kolayca talimin edileceği gibi, Sovyet Başbakanı Krutçef geliyordu.

İrili ufaklı bütün devletlerin büyük bir ilgiyle karşıladığı bu konferans, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının teşebbüsüyle toplanan Dünya Ticaret Konferansıdır. Üç ay kadar süreceği umulan bu konferans sırasında bütün devletler dünya ticareti konusunda görüşlerini açıklayacaklar, dileklerini söyleyeceklerdir. Dünya nimetlerinden pay almakta çok gecikmiş olan iktisaden geri kalmış ülkelerin bu konferans sırasında ortaya büyük devletlerin işine gelmeyen bazı istekler sürmeleri, bu arada ham madde fiyatlarının yükseltilmesini istemeleri beklenmektedir.

Biraz da biz ölelim!

İktisaden geri kalmış ülkelerin, endüstrici devletlerin, özellikle Amerika Birleşik Devletlerinin hiç hoşuna gitmeyen -Konferansın açılmasında bulunmak üzere Cenevreye gelen Amerikan Dışişleri **Bakan** yardımcısı George Ball bunu gizlemeye lüzum bile görmemiştir- bu istekleri, anlaşılan, Konferansın üzerinde en çok tartışma yaratan konularından biri olacaklar. Ancak endüstrici devletlerin hepsinin bu (isteğin kargısında cephe alacakları söylenemez. Çünkü daha şimdiden iki büyük devlet bu isteğin yanında yer almış bulunuyor. Bunların birincisi Sovyetler Birliği, ikincisi de, son günlerde Batılı dostlarından taban tabana ayrı davranışlarda bulunan Fransadır.

Soğuk savaşın dengesini kendi taratma aktarmak için her konuda az gelişmiş ülkelerin yanında yer **alan** Sovyetler Birliğinin bu kereki amacı da, şimdiye kadar olduğu gibi, kendi propagandasını yapmaktır. Bilindiği gibi, Sovyetler Birliğinin, birkaç yeni Afrika devleti dışında, kendi blokundan olmayan ülkelerle devamlı ve önemli ticarî bağıntısı yoktur. Bu bakımdan, konferansın ilk gününde okunan bildirisinde Krutçef rahatça Batılıları iktisaden az gelişmiş ülkeleri sömürmekle ve onların gelişmelerini önlemekle suçlandırabilmektedir. Diğer yandan, Sovyet Başbakanı, aynı bildiride Batılı devletleri yapma ticaret barikatları kurmakla suçlandırırken de, iktisaden az gelişmiş ülkelerin derdinden çok Sovyet blokunun derdini yansıtmaktadır. . Gerçekten, Batılı devletlerin dışa karşı kurdukları gümrük duvarlarından en çok zarar görenlerin bütün derdi bir ekonomik alt-yapıya kavuşmak olan genç ülkeler değil, fakat gün geçtikçe büyük bir saanyi devleti haline gelen Sovyetler Birliği olduğuna şüphe yoktur;

İşin ilgi çekici tarafı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant'ın da, yaptığı açış konferansında. Batılı devletlerin tutumundan yakınan bir tavır takınmasıdır. U Thant'a göre. az gelişmiş ülkelerin büyük çoğunluğu, Batılıların fakir ülkelere yeteri kadar yardım yapmamalarından şikâyetçidir. Bundan başka, Komünist ülkelere dünya ticaretinde daha büyük bir rol oynama imkânı tanınmalıdır. Nihayet, konferans çalışmaları sırasında yalnız yeni bir milletlerarası ticaret politikası için hazırlık yapmakla kalmamalı, aynı zamanda Birleşmiş Milletlere bağlı bir milletlerarası ticaret teşkilâtı kurulması için de kararlar almalıdır.

Napolyonun izinde

Bu Pazartesi günü çalışmalarına başlayan Konferansta az gelişmiş ülkelerin isteklerini desteklemeye kararlı ikinci büyük devlet de, Fransadır. Fransayı Cezayir çıkmazından kurtarıp iç politikada bir düzenlilik sağlayan De Gaulle, bu devlete Avrupa ve Batı bloku içinde önemli bir yer kazandırdıktan sonra, şimdi üçüncü blokla da sıkı bağlar kurmak ve böylece dünya politikasında söz sahibi olmak emeli peşindedir.

Dünya politika alanında gün geçtikçe daha önemle beliren General De Gaulle, üçüncü bloka yaklaşmak imkânını, hiç şüphesiz, daha Cezayire bağımsızlık verdiği gün kazanmıştı. O günden sonra Parisle Cezayir arasında sürüp giden gerginlik ne olursa olsun. De Gaulle bugün bâlâ Cezayire bağımsızlık veren insan olarak tanınmaktadır ve bunun kendisi için tarafsızlar dünyasında iyi bir puvan olduğuna şüphe yoktur. İkinci olarak, De Gaulle Komünist Çini tanımakla da az gelişmiş ülkelerde puvan toplamasını başarmıştır. Güney Doğu Âsyanın tarafsız hale getirilmesi yolundaki düşüncesi, bu ülkeler aydınlarında çok olumlu etkiler yaratmıştır. Nihayet yaptığı son Meksika gezisiyle Lâtin Amerikayla da yakından ilgilendiğini herkese açıkça anlatmak fırsatını bulmuştur.

İktisaden az gelişmiş ülkeleri kazanmak için giriştiği kampanyada, Dünya Ticaret Konferansı De Gaulle'e önemli ufuklar açacaktır. Gerçi Parisin bu Konferansta geri kalmış ülkelere büyük yardımlar vaadinde bulunması beklenemez ama, hiç değilse ham madde fiyatlarının yeniden gözden geçirilmesi konusunda onları desteklemesi bile De Gaulle'ün tarafsızlara daha da şirin görünmesini sağlamaya yetecektir.

Tüli'den haberler

Bir "bitmeyen veda devri" Başkent sosyetesinin ve bilhassa kordiplomatiğin eğlencesi haline gelmiş bulunuyor. Hadisenin kahramanları Endonezyanın Ankaradaki Amiral Büyük Elçisi ile sükseli eşi Bayan Subijakto'dur. Subijakto'lar bundan aylarca önce Türkiyeden Yugoslavyaya nakledildiklerini bildirmişler ve her diplomat için âdet olan "veda devri"ni açmışlardır, Endonezya Büyük Elçisi ve eşi Ankarada pek sevilen bir çift olduklarından ayrılacakları haberi dostları arasında teessür uyandırmıştır. Subijakto'lar şerefine bir çok veda partisi tertiplenmiş, endonezyalı çift veda ziyaretlerine başlamışlar, ve bitirmişlerdir.

Ama haftalar haftaları, hattâ aylar aylan takip etmiş, çekik gözlü güzel ile Amiral Büyük Elçi hep Ankarada kalmışlardır, veda yemekleri bittiğinden bu sefer veda çaylarının keşfine mecbur kalınmıştır. Şimdi veda çayları da bitip veda devri hâlâ bitmediği takdirde nenin keşfedileceği . pek çok ankaralı tebessümle düşünmektedir. Her halde hiç bir diplomatın veda devri şimdiye kadar bu kadar uzun geçmemiş ve bu kadar latifeye yol açmamıştır.

Bu hafta bir diplomat şöyle'diyorlu:

"— Bu bitmeyen veda değil. Bitmemiş Senfoni mübarek!".

Geçen hafta cumartesi gecesi Operada, Verdi'nin 150. doğum yıldönümü dolayısıyla Ankaraya gelmiş olan misafir ' italyan sanatçıların iştirakile şahane bir gala verildi ve bestecinin "Talihin Kudreti" isimli eseri oynandı. Çok kalabalık olan gecede erkeklerin pek çoğu smokinli, hanımlar kâmilen şık ve ağır elbiseler içindeydiler. İtalyan. Büyük Elçisi Luciolli ile eşi, Meclis Baş kanı Fuat Sirmen ve eşi Ayten Sirmenle beraberdiler. "Basınsevmez" diye meşhur Meclis Başkanımız, antraksta, bardak bulamadığı için şişe ile gazoz içiyordu! Emekli General İzzet Aksalur ve pek zarif eii Menveş Aksalur barmurad, bu galayı da kaçırmamışlardı. Nasır Zeytinoğlu ön sıralardaydı. Dr. Fahri Kurtuluş ve eşi. Vakıflar Genel Müdürü, opera ve konser kaçırmıyan Nihat Danışman, yüksek mimar Turgut Gökberk ve eşi ve İstanbul dönüşü epeyce incelmiş, siyah elbisesi ve orijinal kolyesi ile pek şık olan eşi Sevim Erkaslan, yüksek mühendis Ör. Dündar Ari ve eşi Neşide Ari, yüksek mühendis Çetin Talim, Operacıların locasında Cüneyt Gökçer -koyu renk elbise giymişti- Ayten Kaçmaz ve dostları ile, her zamankinden çok miktarda yabancı. bilhassa italyan vardı. İki-üç kadar da italyan çocuk gelmişti.

Bayan Subijakto

Tükenmez veda

Ankara Koleji ile, Türkiye Ruh Sağlığını Koruma Derneğinin müştereken tertiplediği filmli konferansların beşincisi, geçen haftanın başında salı gecesi. Lise konferans, salonunda verildi. "Düşmanlık Duygulan" konulu konferans, şimdiye kadarkilerin hepsinden daha kalabalık oldu. Salona pek çok iskemle ilâve edildiği halde, çok kimse de ayakta kaldı. Bu defa İlk kısımdan bazı öğretmenler de, gelmişlerdi.. Velilerin çoğu başka ahpablarını da haberdar etmiş olacaklar ki, Kolej muhiti haricinden de bazı simalar göze çarpıyordu.

Cumartesi günü aynı Derneğin kongresi, Karanfil sokaktaki Ruh Sağlığı Dispanseri binasında yapıldı. Faaliyet raporunun okunmasından sonra otuz kişilik: idare heyetinin seçimine geçildi. Bu toplantı da epeyce kalabalık oldu. Gerek meslekten olanlar, gerekse hariçten ilgi duyarak üye olmuş olanlar, güneşli havada, cumartesi gününü akşama kadar burada geçirdiler.

Kongrede bulunanlar arasında Türkan Azizoğlu, Nilüfer Berkem, ilhan Öztrak, Feyyaz Gölcüklü, Dr. Orhan Öztürk, Dr. Yusuf Savaşır, İnci İlkray, Babür Ardahan, Rauf İnan, Galip Kardam, Feriha Baymur, Zeynep Tanaydın ve daha bir çok üye vardı.

Kızılay Çankaya Şubesi, geçtiğimiz hafta yaptığı bir törenle, fakirler için açtığı elsanatları kursunda bir ay eğitim görmüş olanlara diplomalarını dağıttı. Toplantıda Kızılay Genel Sekreteri Adnan Öztrak ile Çankaya Şubesinin bütün mensupları ve Sanayi Bakanlığı ilgilileri hazırdılar.

Köy Öğretmenleri ile Haberleşme ve Yardımlaşma Derneğinin üyeleri, hâmisi oldukları köye gidebilmek için gereken vasıtayı Bava Kuvvetlerinden temin ederek, geçtiğimiz cumartesi günü Çubukun Güldarpı köyüne gittiler. İlkokulun ihtiyacı olan çeşitli ders araçlarını da birlikte götüren üyeler, köyde, güneşli bir günde, okulun bahçesinde anneler, babalar ve çocuklarla bir bayram havası yaşadılar. Hanımlar öğretmen ve annelerle konuşurlarken, Derneğin üyesi olan, Deniz Kuvvetlerinden hami subaylar.

Ağız Tadıyla

ZEYTİNYAĞLI KEREVİZ

2 kilo kereviz — 300 gr. zeytinyağı
30 gr. arpacık soğanı — 250 gr. havuç
250 gr. patates — 150 gr. bezelye
1 maydanoz, 1 dereotu — 2 limon

Kerevizler, enginar biçiminde soyulup hazırlanır, limonlu suda yumuşayıncaya kadar haşlanır, süzülüp soğuması için bir tarafa bırakılır.

300 gr. zeytinyağı büyücek bir tencereye konularak ateşe oturtulur, içerisine arpacık soğanları, gayet ufak kesilmiş havuçlar eklenir ve sararmamalarına dikkat edilerek kavrulur. 4 budak su konulur. Kaynayınca kerevizler, demet halinde dereotu ye maydanoz, biraz toz şeker, tuz, ufak kesilmiş patatesler ilâve edilir. Tencerenin kapağı sıkıca kapatılarak pişirilir. Sonra kendi kabında soğutulur, tabağa muntazam şekilde dizilir, üzerlerine, önceden haşlanıp hazırlanmış bezelyeler ve dereotu serpilir.

Semra CONKER

(AKİS — 358

beraberlerinde getirdikleri boya ile okulun dolaplarını boyuyor, kırık camları takıyorlardı. Derneğin Ankara kolu; bu imkanı sağlayan Hava Kuvvetlerine ne kadar teşekkür etse, azdır.

Geçtiğimiz hafta içinde Çankayada. Dündar Özeyin eşi Necla Özeyin evinde, geliri, Tıp Fakültesinde açılan yeni çocuk Kliniğinin döner sermayesine yardımcı olmak üzere, Çocuk Bakım Derneği yararına bir çay verildi. Ev sahibesi Necla Özeye hostes olarak Dr. Bahtiyar Demirağın eşi Zerrin Demirağ ve siyah şık elbisesini zincir bir kolye süsleyen Refia Çeliker yardım ediyorlardı. Gelen misafirler arasında, Türk-Amerikan Derneği üyelerinden türk ve amerikalı hamallardan bir grup, feci bir haberden dolayı çok üzüntülüydü. O sabah, ağaç dikmek üzere Eymir golü civarına gittikleri sırada, aralarından bir arkadaşlarının oğlu olan genç mühendis feci bir kazaya kurban gitmişti. Olaydan haberi olmayan perişan anneyi evine nasıl götüreceklerini bir türlü bilemiyorlardı. Acı haber o gün herkesi ayrı ayrı meşgul etti.

Çayda bulunanlar arasında Jale Aksal, senenin kadını seçilmiş olan Beraat Renda, terzi Belkıs Yalım, Kızılay Mavimeleklerinden, çoktan beri ismi işitilmeyen. Adalet İlkin, çok şık gri döpiyesi ve senenin modası beyaz kamelyası ile günün en zarif kadınlarından biri olan Nevin Bursalı vardı.

Karayolları Personel Müdürü Bulut Gölenin ağırbaşlı ve zarif eşi **Gönlü Göte,** artık, çocukları biraz büyüdüğü için, ötedenberi arzu edip de katılamadığı sosyal hizmetlere **katılmaya** karar vermiş. Bu arada, Köy Kadınlarını Kalkındırma Derneği ile yakından ilgili olarak sık sık, toplu halde, Güldarpı köyüne de gidiyorlar. Kendisini bu hususta en **fazla** teşvik eden, galiba Sanayi Bakanı Muammer Ertenin eşi Feride Erten ve Zarife Koçak...

SOSYAL HAYAT

Eğitim

Düşmanlık duygusu

Ankara Kolejinin Türkiye Ruh Sağlığını Koruma Derneği ile birlikte düzenlediği filmli eğitim konferanslarının beşincisi, geride bıraktığımız hafta içinde, Kolejin şirin konferans salonunda verildi ve bir hayli ilgi topladı. Konferansa tam zamanında gelenler ayakta kaldılar ve konferansı, şuraya buraya ilişerek izlediler.

Konu, "Düşmanlık Duygusu" idi. Dr. Nejat Candan ilk önce düşmanlık duygusunun genel mânasını anlattı ve başkalarına yöneltilmiş içerleme, Kin, öfke ve buna benzer duyguların, düşünce ve davranışların bu deyim altında toplandığını söyledi. Dr. Nejat Candana göre, duygunun tezahürü çok değişik olmakta, bazen fiili şekilde, ağır söz ve hareketlerle meydana sıkmakta, bazen de şuuraltına itilerek, iyi veya kötü şekillerde, fakat şahsı daima huzursuz bırakacak şekilde kendisini göstermektedir.

Film, şuuraltına itilmiş bîr düşmanlık duygusunun iyi şekilde tezahür edişini gösteriyordu. Küçük yaşta babasını kaybeden ve annesinin duygusal bakımdan ihmaline uğrayan bir kız çocuğu, annesine, üvey babasına, kardeşine, öğretmenine ve çevresine, ihmalden ötürü duyduğu düşmanlığı, kendisini çok çalışmaya vererek, parlayarak, tanınmış bir eleştirici olarak telâfiye çalışıyordu. Görünüşte bu, hayatta başarıya ulaşmış bir insandı ama, filmi izleyenler, onun çocukluktan beri ne kadar çok ıstırap çektiğine ve yalnızlığa mahkûm olduğuna şahit oluyorlardı.

Dr. Nejat Candan, şuuraltına itilmiş düşmanlık duygularının, meseiâ çalışkanlık, meselâ doğruluk, dakik olmak merakı, aşın mahcubiyet, ürkeklik veya kabızlık veya yüksek tansiyon gibi çok değişik şekillerde meydana çıkabileceğini anlattıktan sonra bunun bazen de kontrolsuz bir şekilde tecavüzle, kime tezahür edebileceğini ve etrafı da fevkalâde çok rahat sız edebileceğini hatırlattı.

Annenin ödevi

Zaten anneler en çok bunu merak ediyorlardı. Bütün, dikkatlerini konferansçıya vermişlerdi. Dr. Canden biraz durdu, düşündü, sonra konuşmağa başladı :

" Yapılan bütün araştırmalar, müşahedeler ve psikolojik testler, düşmanlık duygusunun hemen doğumdan itibaren çocuğun mâruz kaldığı çeşitli engellemelerden meydana geldiğini göstermiştir. Mahiyeti ne olursa olsun, bir arzunun gerçekleşmesini önleyen her türlü davranışa engelleme denir. Dünyaya gelen her çocuk derhal engellemelerle başbaşa kalır. Çocuğa kalırsa o, annesinin, her an yanıbaşında hazır ve nazır olmasını, her istediğini o anda yapmasını talep edecektir. Tabii her derecesi mümkün değildir ve çocuğu, toplum kaidelerine alıştırabilmek bakımından bu, doğru da değildir. Ancak, çocuğun bütün makul isteklerini, şefkatle ve sabırla karşılamak ve zararlı veya imkânsız isteklerini de gene sabırla, şiddet göstermeden, daima açıklıyarak, çocuğu başka yönden tatmin ederek reddetmek, meseleyi halledecek ve engelleme yüzünden meydana gelecek düşmanlıklar da böylece ya teşekkül etmiyecek, ya da sevgi ve sabırla bertaraf edilecek, zararsız halde iken kaybolacaktır. En önemli dâva şudur ki, şuuraltına itilmiş ve zararsız gibi görünen düşmanlıklar, hattâ çalışkanlık, doğruluk gibi en iyi şekillerinde meydana çıksalar bile, hem kişi, hem toplum için huzur bozucudur ve kişinin ruh sağlığını ciddi surette tehdit etmektedir."

Bazı dinleyiciler, konferansçıya sordukları sorularda, irsiyete de bir pay verilmesini ve herşeyin anne ve babanın tutumuna yüklenmemesini istiyorlardı. Konferanscı bu konuda hiç taviz vermedi ve irsiyet faktörünü reddetti, eğitimin, bilgili, sabırlı bir sevginin herşeye kaadir olduğunu söyleyerek sözlerine son verdi.

Moda

Mevsimin yıldızları

Mevsimin yıldızları beyaz flanel veya beyaz gabardin tayyör ile "yuvarlak köşeli" tayyördür. Beyaz tayyör dar etekli, uzun ceketli, tek düğmeli, aynen erkek kostümü ceplerine sahip, bir zamanların klâsik tayyörüdür. Bu tayyör, beraber kullanılan aksesuarlara göre spor veya giyimli olmaktadır. Meselâ, koyu renkli, boynu kapalı bir spor sveterle ve spor ayakkabılar, spor bir deri çanta ile kostüm-spor bir hal alırlar. Gene beyaz bir giyimli bluz, ince süed bir çanta ve ayakkabılarla kostüm, en gık bir yere gidebilir. Bu klâsik beyaz tayyörün erkek yakası ince olup, oldukça aşağı inmektedir ve kol ağızlanrında üçer tane küçük erkek düğmesi vardır. Tayyör, uzun yıllardır hiç görülmeyen bir tiptir ve kadınlar arasında büyük ilgi uyandırmıştır.

"Yuvarlak köşeli"nin başlıca özeldeğişik tipte tayyör de kadınlar arasında aynı ilgiyi uyandırmıştır. Çünkü bu da yıllardan beri, yıllanmış şarap gibi, gözden kaybolmuş ve yeni bir hava ile birden ortaya çıkıvermiştir.

"Yuvarlak köşelinin" başlıca özel

Mevsimin tayyörleri

Klasik ve rahat

liği, bütün köşelerin yuvarlak oluşudur. Mesela, Ceket eteği yuvarlak hatla birbirine kavuşmuştur. Üstten takma cepler kapakları dahil, yuvarlaktır. Kapalıca erkek yakası gene yuvarlak hatlarla üstüste binmiştir. Çok dar kollan yuvarlak şekilde takılmış, hattâ eteğin ön dikişi de, etek ucuna doğru yuvarlak bir yaprak gibi açılarak bitmiş, bacakları göstermiştir.

Yuvarlak hatlı veya yuvarlak köşeli tayyör de kutu görünüşlü ingiliz kumaşlarından yapılmıştır. Klâsik tiptir. Yalnız, klâsik tip, yuvarlak köşelerle kadınlaştırılmış hafifletilmiştir. Mesela, beyaz, tam klâsik tayyör ceketinin kolları, tam erkek kostümü biçiminde iken, yuvarlak köşelinin kolları, truvakar boyunda döpiyes kollarıdır. Yuvarlak köşeli, aynı zamanda vücuda daha yakın, daha atik-tetik ve daha yumuşaktır. Belirsiz kumlu kumaşlar, ince tweed'ler bu biçim için biçilmiş kaftandır.

Dernekler

Önemli bir konferans

Genç kadın, dinleyicilerine bakın, sonra konuşmasını şu sözlerle özetledi :

"— Bugün Türkiyede kadın, en ileri haklarına sahiptir. Atamızın bize verdiği bu hakları dinimizde de nakzedecek herhangi bir hüküm mevcut değildir. Hal böyle iken, türk kadınının bazı yerlerde çok ilkel bir hayata itil—mesinin sebepleri nedir? Betice bu sebepleri, okur-yazar miktarının azlığı, cehaletin yaygın oluşu, kötü gelenekler, dinin yalancı hadîslerle dejenere edilmesi ve erkeklerin egoizmi olarak birkaç önemli noktada toplıyabiliriz."

Olay, Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumunun Müdafaa caddesindeki yeni lokalinde geçti. Konuşan genç kadın, İlahiyat Fakültesi asistanlarından Dr. Neda Armanerdi. Armaner, üyelerle misafirlere, yedinci yüzyılda islam kadınının sosyal durumu hakkında çok ilginç bir konferans verdi, islâmiyet'in o devirdeki kadına getirdiklerini anlattı ve gerçek hadisler okuyarak, bugün gerici bir çevrenin kadın için ileri sürdüğü kısıtlayıcı hükümleri de reddetti.

Müdafaa caddesindeki lokal, Derneğe, Prof. Afetinan tarafmdan verilmiş ve organize edilmiştir, Vitrinleri süsleyen kıymetli elişleri gene Prof. Âfetinanın Derneğe hediyesi olup, bu lokal aynı zamanda, kadın eserlerinin ve kadın hakkındaki araştırmaların merkezi halinde bir kütüphanedir. Lokalden diğer kadın dernekleri de faydalanabilecektir.

BÜYÜK YAZ ÇEKİLİŞİNDE
40 APARTMAN
DAİRESİ
YUVANIZDA MESUT OLUNUZ
TÜRKİYE
İŞ
BANKASI

Ankara

Altındağ Tiyatrosu

Devlet Tiyatrosu, tiyatro sanatını halkın ayağına götürmek ve yeni seyirci toplulukları yetiştirmek: amacına, Ankarada, şehrin merkezinden uzakta, tiyatrodan yoksun yaşıyan kalabalık bir semti tiyatroya kavuşturmak suretiyle, biraz daha yaklaşmıştır : Altındağ Tiyatrosu!

Başkente altıncı Devlet sahnesi olarak açılmakta olan Altındağ Tiyatrosuna, dört bine yaklaşan öğrencisiyle Türkiyenin en büyük lisesi olan Yıldırım Beyazıt Lisesinin salona ve sahnesi tahsis edilmiştir. Devlet Tiyatrosu sanatçıları bu sahnede, bütün mevsim boyunca, devamlı temsiller verecek, Altındağ ve çevresinde yaşıyan yüz binden fazla yurddaşı tiyatroya alıştırmış dolayısıyla halk eğitimi ve kültür kalkınması bakımından büyük bir hizmette bulunmuş olacaktır.

Altındağ ve çevresinde oturan yurddaşların çok dar gelirli oldukları düşünülerek bilet fiyatları, bütün salon için, iki lira olarak tesbit edilmiştir. Öğrenciler, bütün Devlet Tiyatrolarında olduğu gibi, burada da yüzde elli indirimden yararlanabileceklerdir. Böylece sinema fiyatına tiyatroya gidebilmek imkânım bulacak Altındağlıların tiyatrolarına büyük ilgi gösterecekleri ve salonu boş bırakmayacak - ları tahmin edilmektedir.

Devlet Tiyatrosu, yeni hizmete soktuğu altıncı sahnesinin açılış günü olarak 27 Martı seçmiştir. Bilindiği gibi bu tarih, Unesco'ya bağlı Milletlerarası Tiyatro Enstitüsünün her yıl kutlamakta olduğu Dünya Tiyatro Gününe rastlamaktadır. O gün, her yıl olduğu gibi. Devlet Tiyatrosunun üç tiyatrosunda, tiyatroya hiç gitmek imkânını bulamayan halka parasız temsiller verilecek ve tiyatronun halk toplulukları üzerindeki eğitici rolünü belirten konuşmalar yapılacaktır.

Devlet Tiyatrosu Altındağ Tiyatrosunun açılısında, 350 kişilik salonun bütün yerlerini Altındağlılara parasız dağıtacak, pek az sayıda yer Basın mensuplarına ayrılacaktır.

Altındağ Tiyatrosunun açılışında, İlk oyun olarak, Nazım Kurşunlunun yazdığı "Merdiven" adlı yerli oyun temsil edilecektir. Bu oyunu Asuman Korad sahneye koymuş, dekorlarını Hüseyin Mumcu çizmiştir.

Piyes gördüm

Oyun : "Yedinci Köpek", oyun 3 bölüm.
Yazan : Çetin Altan.
Tiyatro : İstanbul Şehir Tiyatrosu (Fatih).
Sahneye koyan : Zihni Küçümen.
Dekor : Ergun Köknar.
Konu : Toplumun, kendi yararına çalışan, önemli bir buluşu gerçekleştirmeğe uğraşan bir doktoru, anlayışsızlık, çekememezlik, orta. çizginin üstüne ve çevrenin bencil alışkanlıklarının dışına çıkanlara duyulan sebepsiz antipati yüzünden, harcaması... Buna her idealistin, her yenilik, ilerilik çabasını baltalamayı iş edinen kendi benzerleriyle sembolik bir savaşı da diyebiliriz. Sonu sehpaya kadar giden bir savaş...
Oynıyanlar : Şevkiye May (Binnaz), Sami Ayanoğlu (Hüseyin Efendi). Mehmet Karaca (Hilmi Efendi), Mehdi Yeşildeniz (Barman), İsmet Ay (Müjgân), Oya Eren (Oya), Okan Bilgütay (Osman), Deniz Uyguner (Atilla), Melâhat İçil (Zerrin), Kani Kıpçak (Cemil Bey), Mücap Ofluoğlu (Doktor), Aytaç Yörükaslan (Mahpus).
Beğendiğim : Yazarın acı bir gerçeği cesaretle sahneye çıkarmış, çekici, temeli sağlam bir oyun yapısı kurmayı, zevkle dinlenen nükteli bir diyalog meydana getirmeği, gerçekliği olan kişiler, karakterler çizmeği, onları beşeri duygularla hareket ettirmeği başarmış olması. Zihni Küçümenin, bu fikir oyununa, bir "policler" oyunun sağlıyâbileceği merak ve ilgi unsurlarım kazandıran canlı ve renkli sahne düzeni. Ergun Köknarın hem çok mekânlı bir oyunu tek mekâna sığdıran, hem de havayı veren stilize dekoru. Mehmet Karaca ile Sami Ayanoğlunun ve Melâhat İçlinin - alaturkalıkları hoşgörülürse- çizdikleri güzel tipler. İdealist doktorda Mücap Ofluoğlu ile onu seven ve savunan Oya'da Oya Erenin, Cemal Bey'de Kani Kıpçakın, Barman'de de Mehdi Yeşildenizin ölçülü oyunları.
Beğenemediğim : Yazarın, kahramanı idealist doktoru son perdeye kadar sahneye çıkarmaması; giriştiği mücadeleyi sahneden sahneye gelişen sürükleyici bir aksiyonla "yaşatacağı" yerde, ikinci, üçüncü dereceden kişilere "anlattırması"... Tuvalet konuşmalarına ve öbür kişilerin oyunla ilgisi olmıyan hayat hikâyelerine lüzumundan fazla yer vermiş olması...
Sonuç : İstanbul sahnelerinde bu mevsim gördüğüm yerli oyunların en ilgi çekenlerinden biri,

Lûtfi AY

Fatih Tiyatrosunda "Yedinci Köpek"

İnsan insanın kurdudur

izmir

Bölge Tiyatrosunun ilk tatbikatı

Bölge Tiyatroları Kanunu tasarısı Meclis gündeminde sırasını bekleyedursun, Devlet Tiyatrosu -İzmirdeki şubesinin müdürü Ragıp Haykırın ve sanatçı arkadaşlarının gayreti sayesinde- ilk tatbikat denemesini Ege bölgesinde başarıyla gerçekleştirmiştir.

Bu iş için İzmirde temsil edilmekte olan oyundan başka, aynı sanatçı grupunun bir ikinci oyun çıkarması yetmiş ve bir kısım sanatçılar İzmirde temsil verirken bir kısmının Söke, Nazilli, Manisa, Tire, Ödemiş ve Menemende turneye çıkıp ikinci oyunu oynamaları sağlanmıştır. Çevre temsilleri, gidilen kazalardaki, Halkevi sahneleriyle sinemalarda, Sanat Enstitüsü veya Şeker Fabrikası salonlarında verilmiştir.

İzmir çevresinde 18 Şubattan 2 Marta kadar yapılmış olan bu ilk tatbikat denemesinde Söke, Nazilli, Manisa, Tire, Ödemiş ve Menemende "Pusuda" piyesiyle "Düşman Çiçek Göndermez" piyesi, Manisada ise "Bir Komiser Geldi" oynanmış, kazalarda verilen bu yedi temsile 2874 seyirci gelmiş, gişe 14 bin 93 lira gelir sağlamıştır.

Ege bölgesinde halkın geniş ilgisiyle karşılanan bu ilk tatbikat denemesinin güzel sonuçlarından biri de Belediyeleri Tiyatro binaları Ve salonlar hazırlamak bakımından harekete getirmesi olmuştur. Meselâ Nazilli Belediyesi, şimdilik Bez Fabrikası salonunda verilebilen temsillerin kendi binasına aktarılabilmesi için, yeni yaptırdığı Evlendirme Salonunu, küçük bir değişiklikle, tiyatro haline getirmek ve inşaatı bu mevsim sonundan önce bitirmek kararını almıştır. Akhisar Belediyesi ise kendisine ait olup kiraya verdiği sinemayı, sözleşmesi bitince, geri almak ve kullanışlı bir tiyatro haline getirmek için' teşebbüse geçmiştir. Bunun gibi, daha birçok kazalarda Belediyelere ait sinema binalarının küçük tadillerle tiyatro haline getirilmesi beklenmektedir.

Öyle anlaşılıyor ki. Bölge Tiyatroları tasarısı kanunlaştığı zaman, derhal faaliyete geçebilecek bölgelerden biri de İzmir olacak, özellikle çevresindeki birçok kazaların şimdidn temsiller vermeğe elverişli binalara sahibolmaları, bu faaliyetin ilk hamlede bütün çevreye uzanması imkanlarını Bağlıyacaktır.

Devlet Tiyatrosunun Ege bölgesinde giriştiği bu verimli denemelerin önümüzdeki mevsim Bursa bölgesine de sirayet etmesi, Adana Belediye Tiyatrosunun da aynı sistemi benimsiyerek faaliyetini çevresindeki il ve ilçelere yayması beklenmektedir.

1 Piyes gördüm

Gen-Ar Tiyatrosunda "Düşman Çiçek Göndermez"

Dostlar sağ olsun

Oyun : "Düşman Çiçek Göndermez, komedi 3 perde.
Yazan : Pedro Bloch.
Çeviren : Hasan **Tarık** Levendoğlu.
Tiyatro : Gen-Ar Tiyatrosu.
Sahneye koyan ve dekor : Tarık Levendoğlu.
Işık ve **Teknik** : Orhan Çağman.
Konu : "Başka kadınları daha da güzelleştirmek için" güzellik müstahzaratı kaçakçılığı yapan kocasını ihbar eden, çirkinlik kompleksine düşmüş bir kadının traji-komik hikâyesi.
Oynıyanlar : Altan Karındaş (Silvia), Fikret Hakan Geraldo).
Beğendiğim : Gen-Ar Tiyatrosuyla İstanbulun kazandığı yeni cep tiyatrosunun, benzerlerine kıyasla, her bakımdan zevkle düzenlenmiş olması. Yazarın, yakışıklı kocalarını zekalarıyla idare ettiklerini, avuçlarının içine aldıklarım ve... hiç sevilmediklerini zanneden çirkin kadınların zaaflarını, vehimlerini çekici bir ifadeyle canlandırmakta gösterdiği, sağlam bir müşahedeye dayanan başarı. Tank Levendoğlunun bîribirinden güzel, biribirini tamamlayan zarif dekorlarıyla aydınlık sahne düzeni.

Altan Karındaşın, hakkıyla ve bütün yönleriyle canlandırılması güç, sanat mizacına da aykırı bir rolde, Silvia'da, umumi bir takdir uyandıran çok ölçülü ve özenli kompozisyonu.

Kocası Geraldo'da, beyaz perdenin ünlü aktörlerinden, Fikret Hakanın büyük bir sahne tecrübesi -ve temiz Bir diksiyonu - olmadığı halde gerçekleştirmeyi başardığı çok sade ve rahat oyun.

Beğenemediğim : Tiyatronun adı.

Sonuç : Ankara Devlet Tiyatrosundan sonra, İstanbulda yeni bir **Oda** tiyatrosunun açılış oyunu olarak seçilen "Düşman Çiçek Göndermez"in, her iki şehirde de, uyandırdığı ilgiye bakarak, Brezilya tiyatrosunun seyircimi» için de, sahnelerimiz için de verimli ve **faydalı** bir "keşif olduğu söylenebilir.

Naciye FEVZİ

PURO ☆ fay
1964 YILININ BÜYÜK PİYANGOSUNA
katılınız!
Piyangoya iştirak için...
3 adet Puro Tuvalet Sabunu kabı ile 3 adet Fay Temizleme Tozu kapağını P.K. 24 İstanbul adresine postalayınız. Zarfın arkasına açık adresinizi yazmayı unutmayınız. Kur'a numaralarınız adresinize gönderilecek ve kur'alar 28 Haziranda Noter huzurunda çekilecektir.
Ford
ARÇELİK
İkramiyeler:
FORD "GALAXIE" 64
10 ADET ARÇELİK BUZDOLABI
(en üstün kaliteli buzdolabı)
300 adet teselli mükâfatı
Talihiniz Açık Olsun...
Terkibinde G-11 bulunan
PURO
piyasada satın alabileceğiniz en mükemmel tuvalet sabunudur
PURO
FAY
fay
DETERJANLI
Terkibinde TEXAPON Z bulunan köpüklü-deterjanlı
fay
kalite bakımından üstün, fiat bakımından ucuzdur.

10
NİSAN
1964
TARİHİNİ
UNUTMAYINIZ
ÇÜNKÜ
BU TARİH
5
MİLYON LİRALIK
ÇEKİLİŞİN SON
PARA
YATIRMA
GÜNÜDÜR
T.C. ZİRAAT BANKASI